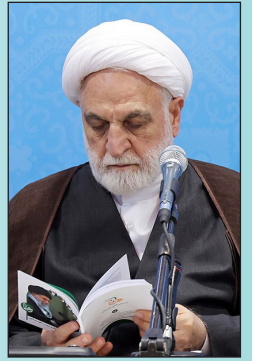

رئیس قوه قضائیه:

**باید از ظرفیت‌های مردمی
در امر پیشگیری
از وقوع جرم استفاده شود**

صفحه ۲

حاشیه

هفته نامه
سراسری

• یکشنبه ۳ دی ماه ۱۴۰۲
• سال چهارم • شماره ۱۶۳
قیمت ۱۰۰۰۰ تومان

از سوی تنها نهاد ملی ارائه کننده خدمات حقوقی در سراسر کشور صورت گرفت

گرامیداشت هفته پژوهش

آموزش و پژوهش جهت معرفی اقدامات خود ویدئوهایی را تهیه کرده‌اند. با نگاه به این اقدامات ضمن اینکه پی می‌بریم چه اقدامات اساسی در حوزه پژوهشی و آموزش صورت گرفته باز جای خالی اقدامات انجام شده توسط همکارانم بسیار خالی است. اگر امکانات تصویری اجازه می‌داد ساعت‌ها می‌بایست به تماشای اقدامات صورت گرفته می‌نشستیم و در اینجا لازم می‌دانم از همکارانم به ویژه ریاست اداره آموزش و پژوهش آقای فرید کمیجانی تشکر کنم.

اختصاصی حامی عدالت: آخرین هفته آذرماه، هفته پژوهش نام گرفته است، نهادها و دستگاه‌های در کشور بنا به ضرورت، تحقیق و پژوهش را در برنامه‌های خود دارند. مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه در حوزه‌های مختلف حقوقی از جمله وکالت و کارشناس رسمی و همچنین مشاوران خانواده از امر پژوهش و تحقیق غافل نبوده و از اولویت‌های این نهاد وکالت پژوهش و آموزش جهت صیانت از حقوق

وی گفت: مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده به عنوان تنها نهاد ملی ارائه کننده خدمات حقوقی در سراسر کشور در راستای جهاد تبیین و تاکیدات ریاست محترم قوه قضائیه، در راستای سند تحول قضایی در دوره تحول و تعالی قوه در کنار امور فرهنگی از امر پژوهش و آموزش غافل نبوده است و اعتقاد بر این داریم با گسترش تکنولوژی‌های جدید و همچنین گسترش فضای دیجیتال موضوعات جدیدی در حال پدیدار شدن است و لازم است وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده ورود تخصصی به موضوعات جدید حقوقی داشته باشند و در این خصوص مرکز در دوره توسعه، آموزش اعضا را در اولویت قرار داده است و آموزش بدون پژوهش امکان‌پذیر نیست و قبل از آموزش، پژوهش و تحقیق صورت می‌گیرد.

حسن عبدالملک پور:

مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده به عنوان تنها نهاد ملی ارائه کننده خدمات حقوقی در سراسر کشور در راستای جهاد تبیین و تاکیدات ریاست محترم قوه قضائیه، در راستای سند تحول قضایی در دوره تحول و تعالی قوه در کنار امور فرهنگی از امر پژوهش و آموزش غافل نبوده است و اعتقاد بر این داریم با گسترش تکنولوژی‌های جدید و همچنین گسترش فضای دیجیتال موضوعات جدیدی در حال پدیدار شدن است و لازم است وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده ورود تخصصی به موضوعات جدید حقوقی داشته باشند

رئیس مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده گفت: مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده با برنامه‌ریزی، تمامی وظایف محوله را بصورت موازی یکدیگر به پیش می‌برد و انجام یک وظیفه باعث نشده است از امور دیگر غافل شویم. بحث آموزش تحقیق، پژوهش و...

ادامه در صفحه ۴

جامعه می‌باشد. به همین مناسبت و گرامیداشت هفته پژوهش همایش تخصصی با حضور بسیاری از وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده و هیئت‌های مدیره برگزیده و فعال در حوزه پژوهش برگزار شد. در این مراسم حسن عبدالملک پور رئیس مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه دکتر میرمحمدصادقی رئیس شورای عالی وکلا و همچنین فرید کمیجانی رئیس اداره آموزش و پژوهش مرکز به ایراد سخن پرداختند و از کمیسیون‌های برتر استانی تجلیل به عمل آمد. رئیس مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه در همایش گرامی داشت هفته پژوهش گفت: پژوهش و تحقیق یکی از اولویت‌های مهم مرکز است. تشکیل اداره آموزش و پژوهش مثبت این است که امور وکالت، کارشناسی رسمی و مشاوران خانواده

نمی‌تواند بدون تحقیق و پژوهش باشد. در یکسال گذشته پژوهش‌هایی که در مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده صورت گرفته در تاریخ نهاد وکالت و کارشناسان رسمی کشور بی‌سابقه و بی‌نظیر است با برنامه‌ریزی و زیرساخت صورت گرفته به ویژه بومی‌سازی در امر پژوهش و آموزش امیدوار به ادامه این روند رضایت بخش و رو به رشد هستیم. حسن عبدالملک پور اضافه کرد: همکارانم در اداره

حضور رئیس مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه در آسایشگاهی در رشت

یلدایی زیبا در میان هموطنانی که بر تخت آسایشگاه به سر می‌برند

حامی عدالت: «علی شیر خدا یا شاه مردان... / دل ناشاد ما را شاد گردان!...»

این زمزمه‌ای است که جوانی در بین هم‌تاقی‌هایش می‌خواند و در دل آسایشگاه، جایی که در شب یلدا میزبان رئیس مرکز وکلا، کارشناسان رسمی، و مشاوران خانواده است، طنین می‌اندازد. یلدا وقتی زیباتر است که در کنار آنانی باشیم که در شرایط خاص گرفتار شده‌اند و تنها تر هستند. چه کسی بهتر از کم‌توانان جسمی و حرکتی که در آسایشگاه به سر می‌برند؟

صفحه ۵

رئیس عدلیه در گردهمایی معاونین اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری‌های سراسر کشور:

باید از ظرفیت‌های مردمی در امر پیشگیری از وقوع جرم استفاده شود

فرآیندها، ساختارها و قوانینی که ممکن است زمینه بروز تخلف و جرم و آسیب باشند احصاء شوند

جرم را با تعیین ملاک‌ها و شاخص‌هایی نظیر گستردگی، پرخربودن و استمرار داشتن، اولویت‌بندی کنید و برای رفع آن‌ها اقدامات مقتضی و برنامه‌ریزی‌شده‌ای را اتخاذ کنید.

■ اسناد عادی مشکلات عدیده‌ای برای جامعه و مردم دارد

رئیس عدلیه در ادامه گریزی نیز به فرآیندها و ساختارهایی زد که ممکن است موجب فساد و تخلف باشند و بر همین اساس اظهار داشت: در معاونت پیشگیری از وقوع جرم قوه قضاییه، فرآیندها و ساختارها و قوانینی که ممکن است زمینه بروز تخلف و جرم و آسیب باشند را احصاء کنید و موارد مربوطه را به مراجع ذی‌ربط منتقل گردانید؛ در همین امر «اسناد عادی» و «التزام به ثبت رسمی معاملات اموال غیرمنقول» چنانچه مصوبه ناظر بر آن، نهایی و ابلاغ شود بسیاری از مشکلات مردم و جامعه مرتفع می‌گردد و ورودی‌ها به دستگاه قضا تقلیل می‌یابد.

■ در پرونده‌های کثیر الشاکی در همان قدم اول متهم را بازداشت نکنید

قاضی‌القضات در همین راستا گفت: برخی فرآیندها در خود قوه قضاییه پیچیدگی‌هایی دارد که همین امر زمینه‌ساز بروز مسائل و مشکلاتی می‌شود؛ در همین قضیه پرونده‌های کثیر الشاکی، وقتی فرد متهم بلافاصله بازداشت می‌شود با هجوم مالباختگان مواجه می‌شویم لذا تاکید ما آن است که فرد را بلافاصله بازداشت نکنید بلکه راهکارها و تدابیر مقتضی را برای احقاق حق مالباختگان به عمل آورید و متعاقب آن اقدامات لازم را در قبال متهم یا متهمین پرونده انجام دهید.

■ وقتی با فساد مبارزه می‌کنیم تخریب‌ها شروع می‌شود

حجت‌الاسلام والمسلمین محسنی اژه‌ای با اشاره به پیش‌بینی سال گذشته خود ناظر بر افزایش دامنه حملات و هجمه‌ها به قوه قضاییه، گفت: من سال گذشته با عنایت به جمیع جهات و اتفاقات رخ داده در جریان اغتشاشات و همچنین هدفگذاری‌هایی که برای انسداد گلوگاه‌های فساد و مقابله با فساد و مفسدین و متخلفین در دستگاه‌های حکومتی داشتیم، پیش‌بینی کردم که سال جاری مشکلات‌مان بیشتر خواهد بود. از سویی دیگر با عنایت به شرارت‌ها و توطئه‌های دشمنان از جمله پرونده عناصر وابسته به رژیم صهیونیستی که در سال گذشته با کمک ضابطین دستگیر شدند و حکم مجازات‌شان در سال جاری اجرایی شد و به طور کلی مجازات سنگینی که به تبع شرارت‌ها و توطئه‌ها باید در قبال عناصر دشمن اعمال شود، پیش‌بینی می‌کردم که هجمه‌ها به قوه قضاییه زیاد خواهد بود؛ که همین امر تحقق یافت؛ بر همین اساس می‌خواهم خطاب به تمامی مسئولان و دست‌اندرکاران قضایی تاکید کنم که اجازه ندهید دشمن در اراده شما اثر بگذارد و با تبلیغات و هجمه‌های روانی در کار و جهاد شما خلل ایجاد کند، ما نباید اسیر فضا سازی‌های بیرونی شویم.

رئیس قوه قضاییه گفت: در شکل‌گیری و وقوع جرم، سلسله علل و عواملی وجود دارند که ریشه‌ای هستند؛ این عوامل ریشه‌ای را باید عالمانه و برنامه‌ریزی‌شده دفع و رفع کرد و در تحقق این مهم، فرد و جامعه و حکومت باید مداخله و مشارکت کنند.

حجت‌الاسلام والمسلمین محسنی اژه‌ای در گردهمایی

معاونین اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم دادگستری‌های سراسر کشور طی سخنانی ضمن تبیین و تشریح اهمیت مقوله پیشگیری از وقوع جرم، اظهار کرد: موضوع «پیشگیری از وقوع جرم» عقلاً، شرعاً، قانوناً و منطقاً، اهمیت روشنی دارد؛ همچنین اهمیت دارد که میزان پیاده‌سازی مقوله «پیشگیری» در سیاست‌گذاری‌ها، تقنین و اجرا را مورد بررسی قرار دهیم.

رئیس عدلیه ضمن تقریر علل و عوامل ریشه‌ای و مبنایی وقوع جرم، گفت: در شکل‌گیری و وقوع جرم، سلسله علل و عواملی وجود دارند که ریشه‌ای هستند؛ این عوامل ریشه‌ای را باید عالمانه و برنامه‌ریزی‌شده دفع و رفع کرد و در تحقق این مهم، فرد و جامعه و حکومت باید مداخله و مشارکت کنند.

■ پیشگیری امری فراقده‌ای و مستمر است

حجت‌الاسلام والمسلمین محسنی اژه‌ای، با تاکید بر اینکه امر پیشگیری از وقوع جرم منحصر به یک نهاد یا قوه نیست، بیان داشت: مقوله پیشگیری، امری فراقده‌ای و فرازمانی و مستمر است و نتایج آن شاید در کوتاه‌مدت بروز و ظهور نیابد؛ همچنین برای تحقق تمام و کمال مقوله پیشگیری از وقوع جرم، صرف ورود قوای حکومتی هم اکتفا نمی‌کند بلکه احاد جامعه باید به این مهم ورود داشته باشند.

رئیس قوه قضاییه با اشاره به تغییراتی که به اقتضای زمان در ابزارها و شیوه‌های وقوع جرم، ایجاد شده، گفت: امروز ابزارها و ترفندهای وقوع جرم متفاوت از گذشته است لذا در روش‌ها و تدابیر پیشگیرانه نیز باید روزآمدی و نوآوری و ابتکار به خرج داد و از تمامی ظرفیت‌های مردمی و حکومتی و ابزارهای فناورانه بهره گرفت.

■ شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم را کاملاً فعال کنیم

رئیس عدلیه ضمن اشاره به نحوه شکل‌گیری «شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم» و نقشی که این شورا به لحاظ قانونی می‌تواند در تحقق زمینه‌های ساختاری امر پیشگیری ایفا کند، اظهار داشت: باید از ظرفیت شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم بیشتر بهره بگیریم و این شورا را فعال‌تر کنیم. حجت‌الاسلام والمسلمین محسنی اژه‌ای در همین راستا تاکید کرد: ضرورت دارد آسیب‌های اجتماعی و علل و عوامل وقوع جرم را در موعد سیاست‌گذاری‌ها و تدوین ساختارها و امر تقنین، به مراجع ذی‌ربط متذکر شویم.

رئیس قوه قضاییه بر گسترش دامنه ارتباطات معاونت پیشگیری از وقوع جرم قوه قضاییه با بخش‌ها و گروه‌های مختلف اجتماعی تاکید کرد و گفت: معاونت پیشگیری از وقوع جرم قوه قضاییه باید دامنه ارتباطات خود را با

حوزه‌های علمیه، دبیرخانه ستاد ائمه جمعه، امور مساجد، هیئات مذهبی، آموزش و پرورش، گروه‌های جهادی، بسیج اقشار، سازمان‌های مردم‌نهاد و به طور کلی تمامی تشکیلات و ظرفیت‌های مردمی، توسعه دهد.

رئیس عدلیه تصریح کرد: باید معاونت پیشگیری از وقوع جرم قوه قضاییه، با هماهنگی مرکز رسانه قوه قضاییه، ارتباطات وثیق و تنگاتنگی با رسانه‌ها اعم از رسانه‌های مکتوب و دیجیتال و خبرگزاری‌ها و حتی «انسان‌رسانه‌ها» داشته باشد. رئیس قوه قضاییه بیان داشت: در معاونت پیشگیری از وقوع جرم برای ساخت برنامه‌های تلویزیونی با محتوای پیشگیرانه و با هدف آگاهی‌سازی مردم، اقدامات مقتضی را ترتیب دهید و از ظرفیت‌های هنرمندان و سینماگران بهره بگیرید؛ حتما لازم نیست پول داشته باشید تا فیلم بسازید بلکه می‌توانید برای فیلمسازی، ایده و محتوا ارائه دهید.

رئیس قوه قضاییه در ادامه به تبیین و تشریح آن دسته از آسیب‌های اجتماعی پرداخت که ریشه آن‌ها را مسائل و معضلات اقتصادی و معیشتی تشکیل می‌دهند و بر همین اساس خطاب به دست‌اندرکاران و مسئولان معاونت پیشگیری از وقوع جرم دستور داد: در امر آسیب‌های اجتماعی ناشی از مسائل و مشکلات اقتصادی و معیشتی، حتماً با دستگاه‌های ذیربط از جمله وزارتخانه‌های اقتصاد، صمت، جهاد کشاورزی و بانک مرکزی جلسات و نشست‌هایی را برگزار کنید. همچنین ضمن احصاء مسائل و مشکلات اقتصادی و آسیب‌های نظام بانکی، جلساتی را با مدیران بانک‌ها برگزار کنید.

رئیس دستگاه قضا در ادامه با اشاره به اهمیت اولویت‌بندی آسیب‌های اجتماعی بر اساس شاخصه‌هایی مشخص جهت اتخاذ تدابیر برای علاج آن‌ها گفت: شما در معاونت پیشگیری از وقوع جرم قوه قضاییه، آسیب‌های اجتماعی و علل وقوع

امر پیشگیری از وقوع جرم منحصر به یک نهاد یا قوه نیست، بیان داشت: مقوله پیشگیری، امری فراقده‌ای و فرازمانی و مستمر است و نتایج آن شاید در کوتاه‌مدت بروز و ظهور نیابد؛ همچنین برای تحقق تمام و کمال مقوله پیشگیری از وقوع جرم، صرف ورود قوای حکومتی هم اکتفا نمی‌کند بلکه احاد جامعه باید به این مهم ورود داشته باشند.

منافقین محاکمه می‌شوند

عکس‌ها: حامی عدالت - داود خانی

برای دفاع از خود به دادگاه وکیل معرفی کنند.»

■ ادعای منافقین پس از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ توسط جمهوری اسلامی

فارس پلاس در شهریور ماه به مناسبت محاکمه منافقین، در ادامه مطلب خود به گفت‌وگویی با با حجت‌الاسلام والمسلمین مصطفی پورمحمدی رئیس مرکز اسناد انقلاب اسلامی می‌پردازد که دلیل انتشار آن را نیز به مناسبت سالگرد شهادت شهیدان رجایی و باهنر معرفی می‌کند. در نخستین پاسخ از این پرسش و پاسخ آمده است: «در ایام عملیات مرصاد قرار داریم که در مرداد ماه انجام گرفت. این ماه به نوعی ماه جنایات منافقین علیه ملت شریف ایران است. تقریباً سی سال پیش در چنین روزهایی منافقین پس از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ توسط جمهوری اسلامی که زمینه‌ساز تطایف روابط اقتصادی و سیاسی کشور ما و عراق می‌شد؛ با یک آرایش نظامی گسترده تلاش کردند با ترور و حمله به مراکز نظامی، کشور را تصرف کنند. آن‌ها این عملیات را فروغ جاویدان نام نهادند. مسعود رجوی در آن روز گفته بود «چهل و هشت ساعت بعد به تهران می‌آییم و مجاهدین تا آن زمان آزاد هستند تا هر کاری که می‌خواهند انجام بدهند». این یعنی یک خط خون برای قتل تمام کسانی که مانع انگاشته می‌شوند.

در سال‌های پس از آغاز عملیات مسلحانه علیه ملت شریف ایران به صورت جسته و گریخته دادگاه‌هایی برای محاکمه افراد این سازمان جنایت‌کار برگزار شده است. اما محاکمه اصل جریان منافقین از نقطه آغاز تا کنون امری است که به دلایل مختلفی چون صعوبت تنظیم یک دعوی حقوقی علیه سازمان با لحاظ عملکرد و تاریخچه، فرا شعبه‌ای بودن این دادگاه و البته مقداری کم‌کاری تا امروز به تاخیر افتاده بود و همان طور که اشاره کردید قرار است انشاءالله در مهر ماه امسال دادگاهی برای محاکمه این سازمان و عناصر اصلی آن برگزار شود. البته به ایمیل عناصر اصلی این سازمان احضاریه‌هایی ارسال شده و از آن‌ها خواسته‌اند تا وکلایی را برای دفاع از خود معرفی کنند و تلاش شده تمام قواعد حقوقی درباره آن رعایت شود.»

■ بازداشت سران گروهک منافقین در آلبانی

مصاحبه در رسانه مذکور با این پرسش و پاسخ و اشاره به بازداشت سران گروهک منافقین در کشور آلبانی ادامه پیدا می‌کند:

■ با توجه به اینکه این افراد در خارج از مرزهای کشور فعالیت دارند برگزاری چنین دادگاهی چه آثاری دارد؟

این دادگاه از چند جهت دارای اهمیت است. اولاً: از تحریف واقعیت جلوگیری می‌کند و تصویری درست از چهره این سازمان منحوس را روایت می‌کند. ببینید اگر بخشی از کشورهای استعماری که به

اختصاصی حامی عدالت: محاکمه منافقین در دادگاه جمهوری اسلامی ایران، موضوعی است که این روزها بیش از پیش سر زبان‌هاست. «معاون امور بین الملل قوه قضائیه در روز ملی مبارزه با تروریسم از محاکمه و تعیین وکیل تسخیری برای اعضای گروهک تروریستی منافقین در دادگاه کیفری یک استان تهران خبر داد.»

این خبری بود که در شهریور امسال از رسانه‌های معتبر ملی منتشر شد. ایرنا نیز در ۸ شهریور با انتشار این تیترو، گزارش کرد که کاظم غریب آبادی روز چهارشنبه همزمان با روز ملی مبارزه با تروریسم اظهار داشت: تلاش جدی ما بر این است که از همه ظرفیت‌ها برای مقابله با تروریست‌ها به ویژه گروهک تروریستی منافقین استفاده کنیم که دست آنها به خون هزاران ایرانی بی‌گناه آلوده است.» این خبرگزاری در ادامه گفت‌وگو نوشت: با وجود جنایات شدید اعضای این گروهک تروریستی دادگاه کیفری یک استان تهران به منظور رعایت حقوق قانونی متهمان، از طریق انتشار آگهی به آنها اعلام کرد تا نسبت به معرفی وکیل اقدام کنند.»

■ دادگاه منافقین در رسانه‌ها

خبرگزاری فارس در همان روزها، گزارشی با این تیترو منتشر کرد: «برگزاری دادگاه منافقین در ایران به فهم تاریخ کمک می‌کند.» این رسانه ادامه داد: «برگزاری دادگاه منافقین از تحریف واقعیت جلوگیری می‌کند و تصویری درست از چهره این سازمان را روایت می‌کند، سبب تنویر افکار عمومی جامعه جهانی شده و زمینه‌ساز بازگرداندن این افراد و فشار به اعضای این سازمان از طرف کشورهای خواهد شد که در آن فعالیت دارند.»

فارس پلاس همچنین یادآور شد: «مرکز اسناد انقلاب اسلامی نوشت: منافقین از معدود گروهک‌های معاندی هستند که در ایجاد و سازماندهی آشوب و اغتشاش علیه مردم ایران ایفای نقش می‌کنند. از سوی دیگر جنایات بی‌سابقه آن‌ها در دهه شصت از تروریستی‌ترین حوادث تاریخ معاصر است.

در ماه‌های اخیر به واسطه اقدامات سیاسی، امنیتی و دیپلماتیک جمهوری اسلامی ایران در عرصه بین‌الملل و با همکاری دولت آلبانی وضعیت سازمان تزلزل بیشتری یافت. در ادامه این روند دستگاه قضائی ایران اقدام به آماده‌سازی فرآیند محاکمه اعضای سازمان کرد تا زوایای مختلف جنایات‌های این سازمان تروریستی بیش از پیش در افکار عمومی جهان افشا شود.»

■ ماده ۳۸۴ قانون آیین کیفری

خبرگزاری نامبرده در ادامه نوشتار خود با موضوع دادگاه منافقین و گفت‌وگو با در تاریخ یاد شده می‌افزاید: «معاون امور بین‌الملل قوه قضائیه تصریح کرد: با وجود گذشت مهلت تعیین شده، تاکنون وکیلی از سوی آنان معرفی نشده است؛ بنابراین رئیس دادگاه رسیدگی کننده مطابق ماده ۳۸۴ قانون آیین کیفری، روزهای آتی دستور تعیین وکیل تسخیری را برای متهمان صادر خواهد کرد.»

این رسانه ادامه می‌دهد: «غریب‌آبادی تاکید کرد: بر این باوریم که دنیا باید از شر گروهک‌های تروریستی از جمله گروهک تروریستی منافقین خلاص شود و در این راه، همه اقدامات لازم برای محاکمه اعضای این گروهک تروریستی را بکار خواهیم گرفت.»

■ محاکمه ۱۰۴ نفر از مجاهدین خلق

این گزارش همچنین در ادامه گفت‌وگو با کاظم غریب آبادی به این توضیح می‌پردازد که: «دادگاه کیفری یک استان تهران هفتم مرداد امسال با صدور یک آگهی عمومی، اعلام کرد بر اساس پرونده تشکیل شده در این دادگاه قرار است ۱۰۴ نفر از اعضای سازمان مجاهدین خلق معروف به منافقین به عنوان متهم محاکمه شوند و لازم است این افراد که از کشور متواری هستند

دنبال سوءاستفاده از این سازمان در جهت منافع خود هستند را کنار بگذاریم - کشورهایی که بیان واقعیت تأثیری در رفتار آن‌ها ندارد، برگزاری این دادگاه به صورت خوب و همراه با مستندات سبب تنویر افکار عمومی جامعه جهانی خواهد شد در این صورت افراد و جوامع مغلوب تحریف‌ها و دروغ‌های این سازمان و حامیان آن نمی‌شوند. در دادگاهی که برای آقای حمید نوری در سوئد برگزار شد در جریان گفت و گوی بیرون دادگاه میان آقای نوری و افرادی که علیه او شهادت داده بودند نکته قابل تاملی وجود دارد. این افراد به آقای نوری می‌گویند "تو قاتل هستی" آقای نوری هم در پاسخ می‌گوید "شما ۱۷ هزار نفر از مردم ما را شهید کردید." این‌ها در پاسخ می‌گویند بیشتر از این ارقام شهید کرده‌اند و خواهند کرد. این تعداد از ترور در مقایسه با توطئه‌هایی که این‌ها علیه ملت ایران در زمان جنگ و پس از آن انجام دادند مساله ناچیزی است. به نظر بیان این واقعیات در روشن شدن ذهنیت عمومی جامعه خودمان و جامعه جهانی بسیار مؤثر است.

نکته دوم زمینه‌سازی برای بازگرداندن این افراد است. ببینید پلیس اینترنتی تنها از طریق تشکیل پرونده قضایی و محاکمه افراد با کشورها همکاری می‌کند از همین رو تشکیل پرونده و برگزاری دادگاه محاکمه کمک شایانی به استرداد اعضای اصلی این سازمان می‌کند.

اثر دیگر این دادگاه فشار به این سازمان در کشورهایی است که در آن فعالیت دارد. به بیان دیگر اگر افراد این سازمان به کشور عودت داده نشوند برگزاری این دادگاه سبب می‌شود در آن کشورها تحت فشار قرار بگیرند و آزادی عمل از آن‌ها گرفته شود همانطور که در آلبانی که نوکر بی‌جیره و مواجب آمریکا و اسرائیل بود و حضور این‌ها در آنجا هیچ منفعتی برای آلبانی نداشت چنین شده است. آلبانی اکنون متوجه مضرات حضور این سازمان در کشورش شده است برخی از سران آن را بازداشت کرده و اجازه ورود مریم رجوی را به این کشور نداده است.

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین مصطفی پورمحمدی رئیس مرکز اسناد انقلاب اسلامی با اشاره به پناه دادن کشور کانادا به منافقین ادامه پیدا می‌کند:

■ «نظر شما درباره اعلام آمادگی کانادا برای پناه دادن به این عناصر مخرب چیست؟»

بله هنوز هم کشورهایی مانند کانادا وجود دارند که به دنبال ماجراجویی هستند و فکر می‌کنند می‌توانند به ما ضرر بزنند در حالی که قطعاً به خودشان ضربه می‌خورد چه اینکه منافقین حتی در کنار مرزهای ما در عراق هم نتوانستند کاری از پیش ببرند و الان هم در آلبانی یک مانور بی‌ارزش می‌دهند.

به عقیده من اگر کشور کانادا می‌خواهد مشکلی را در منطقه ما حل کند بهتر است سراغ مسائل راحت‌تری مانند انتقال یهودیان اسرائیلی فکر کند و این اسرائیلی‌های بدبخت، بی‌وطن را در سرزمین پهن‌آور و پیشرفته خود جا بدهد تا مشکلات جهان و منطقه حل شود به طور قطع اسرائیلی‌ها هم به کانادا کمک می‌کنند چه اینکه این‌ها لابی‌های قدرتمند و ثروتمندی هستند. این روزها مطالبی درباره تشکیل پرونده برای افرادی که سابقاً به پرونده آن‌ها رسیدگی شده مطرح شده است آیا این مطلب واقعیت دارد؟

اولاً این خبر کاملاً کذب است چراکه این پرونده‌ها متفاوت هستند. ثانیاً به نظر می‌رسد این خبر، طراحی یک پرونده است در شرایطی که ما درگیر جنگ هستیم و هنوز با مجاهدین تسویه حساب نکردیم به بیان دیگر این‌ها تلاش می‌کنند با چنین اقداماتی توجه‌ها را از جنایات خود برداشته و بر فعالیت‌های جمهوری اسلامی متمرکز کنند و در یک کلام تلاشی است برای عوض کردن جای جلاد و شهید...»

از سوی تنها نهاد ملی ارائه کننده خدمات حقوقی در سراسر کشور صورت گرفت

گرامیداشت هفته پژوهش

است خصوصا در قراردادهای بین‌المللی که منافع کشور در میان است. مرکز بصورت تخصصی در بحث قراردادها به ویژه قراردادهای بین‌المللی ورود جدی دارد و با امضاء تفاهم‌نامه با وزارت ورزش و جوانان در خصوص قراردادهای ورزشی کار پژوهشی و حقوقی صورت خواهد گرفت تا بیشتر از گذشته منافع کشور تأمین گردد.

فرید کمیجانی رئیس اداره آموزش و پژوهش مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه نیز در این همایش گفت: در یکسال و نیم گذشته حدود ۶۰۰ دوره آموزشی در موضوعات مختلف حقوقی توسط مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده برگزار شده است و برای اولین مرتبه در کشور رویداد ملی لایحه برتر با داوری ۲۰۰ لایحه در استان آذربایجان شرقی و در حوزه کارشناسان رسمی نیز رویداد ملی نظریه برتر با ارائه حدود ۲۵۰ نظریه در مشهد مقدس برگزار گردید و برای اولین بار در کشور توسط مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه کارگاه‌های آموزشی بصورت کاربردی برگزار می‌شود.

وی گفت: موضوعات حقوقی جدیدی در حوزه‌های مختلف از جمله کمرگ، خانواده، امور بانکی و ثبتی با پیچیده شدن جامعه در حال پدیدار شدن است و لازمه آن آموزش وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده در این خصوص است و نمی‌توانیم بی‌تفاوت در کنار موضوعات حقوقی جدید بگذریم و در تمامی استان‌ها کارگاه‌های آموزشی با موضوعات جدید حقوقی برگزار شده و یا در حال برگزاری است.

رئیس اداره آموزش و پژوهش مرکز ادامه داد: بحث آموزش در مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه مختص کارآموزان نیست هر عضو مرکز باید در کنار اسم و فامیل خود بتواند یک تخصص را نیز اضافه کند. در آینده نزدیک وکیل آموزش دیده متخصص خواهیم داشت و جامعه نیز از تخصص‌های مختلف وکلا بیشتر بهره‌مند خواهند شد.

وی ادامه داد: هر روز دوره آموزشی در مرکز برگزار می‌شود و در بحث آموزش برای مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه فرق نمی‌کند وکلا یا کارشناسان عضو کانون‌های دادگستری باشند و یا عضو مرکز، مهم ارتقاء سواد حقوقی و تخصصی شدن موضوعات حقوقی است. در دوره‌های آموزشی از اساتید دانشگاه، قضات باتجربه و وکلای کانون و مرکز بهره برده می‌شود و دانش پژوهان ما نیز از دو نهاد وکالت و کارشناسان رسمی می‌باشند.

فرید کمیجانی گفت: سالانه حدود ۵۰ عنوان کتاب توسط اداره آموزش و پژوهش مرکز که توسط اعضای مرکز تألیف می‌گردد به چاپ می‌رسد و محصولات حقوقی چاپ شده در

حسن عبدالیان‌پور:

مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده به عنوان تنها نهاد ملی ارائه کننده خدمات حقوقی در سراسر کشور در راستای جهاد تبیین و تاکیدات ریاست محترم قوه قضائیه، در راستای سند تحول قضایی در دوره تحول و تعالی قوه در کنار امور فرهنگی از امر پژوهش و آموزش غافل نبوده است و اعتقاد بر این داریم با گسترش تکنولوژی‌های جدید و همچنین گسترش فضای دیجیتال موضوعات جدیدی در حال پدیدار شدن است و لازم است وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده ورود تخصصی به موضوعات جدید حقوقی داشته باشند

فرید کمیجانی:

بحث آموزش در مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه مختص کارآموزان نیست هر عضو مرکز باید در کنار اسم و فامیل خود بتواند یک تخصص را نیز اضافه کند. در آینده نزدیک وکیل آموزش دیده متخصص خواهیم داشت و جامعه نیز از تخصص‌های مختلف وکلا بیشتر بهره‌مند خواهند شد.

ادامه از صفحه اول:

... به موازات همدیگر در حال انجام است و با اجرای قانون تسهیل صدور برخی از مجوزهای کسب و کار و برگزاری آزمون جذب کارآموز در هر سال مهمترین اولویت مرکز آموزش اعضا به منظور ارتقای سواد حقوقی است و یکی از وظایف اصلی مرکز تربیت وکیل متخصص و آموزش دیده در تراز انقلاب اسلامی است تا بتواند از حقوق جامعه صیانت نماید. ضمن اینکه ارتقا سواد حقوقی و توسعه سواد حقوقی جامعه هم را از وظایف مرکز و هر نهاد حقوقی دیگر می‌دانیم.

وی ادامه داد: در سالجاری با برگزاری آزمون مطابق قانون تسهیل صدور برخی مجوزهای کسب و کار و جذب کارآموز

و با اعلام نتایج از سوی سازمان سنجش و آموزش کشور طبق برنامه زمان‌بندی شده و با اختیاراتی که هیئت‌های مدیره استانی دارند و اختیارات تفویض شده به آنان احراز هویت پذیرفته‌شدگان با دقت و رعایت حقوق پذیرفته شدگان صورت گرفته و مرکز با عمل به موقع به وقت و عمر جوانان پذیرفته شده در آزمون‌ها اهمیت داده است و امیدواریم مطابق برنامه زمان‌بندی شده و طی مراحل بعدی و انتخاب حوزه‌های قضایی، دوره کارآموزی آنان نیز شروع شود و با نظرسنجی صورت گرفته

پذیرفته شدگان رضایت خود را اعلام داشته‌اند و علاقه‌مندی پذیرفته شدگان به عضویت در مرکز طی دو سال گذشته افزایش یافته است.

حسن عبدالیان‌پور گفت: یکی از تاکیدات ریاست قوه قضائیه بحث آموزش و پژوهش در حوزه کارشناسی می‌باشد. مراکز کارشناسان رسمی در سراسر کشور در این خصوص اهتمام ویژه‌ای دارند و تمامی استان‌ها در خصوص جلوگیری از اطاله دادرسی در حوزه کارشناسی درحال تحقیق و پژوهش می‌باشند و نسبتا توفیقات خوبی کسب شده است.

وی اضافه کرد: در یکسال گذشته حدود ۴۰۰ عضو هیئت علمی دانشگاهها با دریافت پروانه کارآموزی وکالت، عضو مرکز وکلا شده‌اند و با توجه به تنوع رشته‌های مختلف در حوزه کارشناسی رسمی حدود ۶۰۰ نفر نیز از اعضای هیئت علمی دانشگاهها پروانه کارآموزی کارشناسی رسمی از مرکز اخذ کرده‌اند که در این حوزه‌ها امور پژوهشی در حال انجام است و نظرات اعضای هیئت علمی موثر واقع می‌شود و حضور اعضای هیئت‌های علمی باعث شده است تا لویج و نظریات، وکلا و کارشناسان از اتفاق ویژه‌ای برخوردار باشد و معدل علمی اعضای مرکز وکلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده ارتقاء یابد و رضایتمندی جامعه و محاکم در سرعت رسیدگی‌ها بیشتر حاصل شود.

وی ادامه داد: چالش‌هایی در بحث ورزش کشور به ویژه در قراردادهای ورزشی وجود دارد. در این خصوص از سوی مرکز وکلا و مرکز کارشناسان رسمی اقدامات خوبی صورت گرفته

ادامه از صفحه قبل

در نیمه دوم قرن بیستم عمده پیشرفت بشریت در حوزه‌های مختلف براساس توجه به امر پژوهشی است. در بسیاری از شرکت‌ها پژوهش مبنا و محور فعالیت است. اگر فعالیت‌های وکیل براساس پژوهش و تحقیق نباشد نمی‌تواند وکیل موفق در جهت دفاع از موکل باشد.

وی گفت: اسلام اهمیت ویژه‌ای به پژوهش و اندیشه قائل است اسلام حتی به عبادت بدون اندیشه خط بطلان کشیده است و عبادت مقرون به تعقل و تفکر است. برای نمونه، در کتب مذهبی مانند مفاتیح الجنان در موضوع شب‌های قدر آدابی بیان شده است و در آخر آورده است بهتر از همه این آداب این است که مذاکره علمی صورت گیرد. یعنی تفکر و تعقل در اسلام دارای اهمیت و ارزش است.

حسین میرمحمد صادقی ادامه می‌دهد: ویل دوران با کمک همسرش به جاهای بسیاری سفر کرده بود و در سفرنامه می‌نویسد هر جا که رفتیم دو پدیده را با هم دیدیم «فقر و جهل» و نفهمیدم کدام علت است کدام معلول می‌باشد. در احادیث و آیات شریف قرآن به کرات مشاهده می‌کنیم که به علم و تحقیق اهمیت ویژه‌ای داده شده است. حضرت علی (ع) به این مضمون می‌فرماید: با علم است که انسان اقتدار پیدا می‌کند و سخنش مورد پذیرش قرار می‌گیرد.

وی همچنین با ذکر حدیثی از پیامبر گرامی اسلام که می‌فرماید در شب معراج آتش جهنم را متوجه شدم و اکثر کسانی که در آتش جهنم بودند از فقیران بودند، منظور فقرایی که از علم فقیر بودند.

در اینجا است که اسلام به علم و پژوهش اهمیت ویژه‌ای داده است و با علم انسان پرورش پیدا می‌کند.

وی در پایان گفت: امروزه مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه با علم و پژوهش و تحقیق توسط اعضا به متن در نهاد حقوقی کشور تبدیل شده است و امروزه مرکز در ارائه خدمات حقوقی به مردم سرآمد است و اعضا باید قدر و منزلت خود را بدانند و با تحقیق و پژوهش برای جامعه مفید باشند.

رئیس شورای عالی وکلای مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه:

وقتی صحبت از پژوهش و تحقیق می‌شود یعنی یافتن بهترین راهکار و روش برای حل مشکلات جامعه است توسعه علمی، توسعه قضایی، توسعه فرهنگی و همچنین توسعه صنعتی بدون پرداختن به امر عمیق و دقیق پژوهش مقرون به موفقیت نخواهد بود و پژوهش موتور پیشرفت و توسعه یک جامعه است.

نیازسنجی روزمره است مانند تغییرات در قوانین چک که برای کاهش چک‌های بلامحل تصویب می‌شود. و یا برخی قوانینی برای کاهش جمعیت زندان‌ها و نمونه‌های مختلفی از قوانین در مباحث اقتصادی داریم تا مشکلات را موقتی حل و فصل نماید و از این جهت است که گاهی تصمیم‌گیری‌ها مبنای پژوهشی ندارند.

رئیس شورای عالی وکلای مرکز وکلای قوه قضائیه ادامه داد:

اختیار دانش پژوهان و محققین قرار می‌گیرد. رئیس شورای عالی وکلای مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه نیز در مراسم گرامیداشت هفته پژوهش ضمن تشکر از حسن عبدلیان پور رئیس مرکز به جهت حمایت‌ها و اقدامات در حوزه وکالت و همچنین موضوعات پژوهشی گفت: فعالیت‌های صورت گرفته در موضوعات پژوهشی و تحقیقی در حوزه‌های حقوقی توسط اداره آموزش و پژوهش مرکز قابل تقدیر است و اعضای مرکز اعم از وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده به ویژه کارآموزان سعی نمایند در دوره‌های آموزشی که توسط مرکز برگزار می‌گردد شرکت نمایند و از محصولات آموزشی و محتواهای تولید شده بهره‌مند شوند.

حسین میرمحمد صادقی استاد برجسته دانشگاه شهید بهشتی اضافه کرد: بعد از پیروزی انقلاب اسلامی از سوی شورای فرهنگ عمومی کشور روز ۲۵ آذرماه، روز پژوهش نام گرفت و از سال ۱۳۷۹ وزارت علوم، فناوری و تحقیقات آخرین هفته از آذرماه را به نام هفته پژوهش نامگذاری کرد. در دنیای امروز محور توسعه و پیشرفت یک کشور و یک نهاد نیروی انسانی است و نیروی انسانی با علم و پژوهش امکان پیشرفت یک کشور و یا یک نهاد را رقم می‌زند.

وی گفت: وقتی صحبت از پژوهش و تحقیق می‌شود یعنی یافتن بهترین راهکار و روش برای حل مشکلات جامعه است توسعه علمی، توسعه قضایی، توسعه فرهنگی و همچنین توسعه صنعتی بدون پرداختن به امر عمیق و دقیق پژوهش مقرون به موفقیت نخواهد بود و پژوهش موتور پیشرفت و توسعه یک جامعه است.

این وکیل دادگستری و عضو مرکز وکلای قوه قضائیه اضافه کرد: ما گاهی توجه نداریم که برخی قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی علیرغم وجود پژوهشکده‌ها و مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی مبنی بر یک پژوهش دقیق نیست و گاهی مصوبات و قوانین براساس یک

حضور رئیس مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه در آسایشگاهی در رشت

پلدایی زیبا در میان هموطنانی که بر تخت آسایشگاه به سر می‌برند

با این شرایط جسمی سخت. من جز کلمه ایثار نمی‌توانم جمله دیگری بگویم و نمی‌توانم کلمه دیگری برایش نام ببرم. خاضعانه تشکر می‌کنم، دست بوس همه عزیزان هستم.»

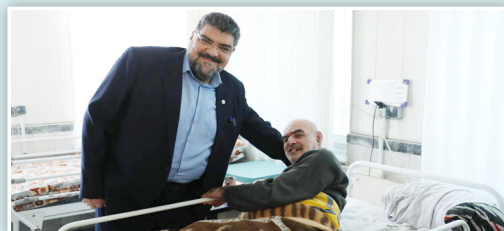
تقدیر از مسئولین آسایشگاه

عبدلیان پور یادآوری می‌کند: «افرادی که در این مرکز به سر می‌برند، هستند که از لحاظ هوشی توانایی بالایی دارند و برخی از آنان نیز هنرمند هستند و با بسیاری نیز فعالیت‌های صنایع دستی و دارند. جا دارد تشکر کنیم از افرادی که با هزار مشقت این محل را اداره می‌کنند و این عزیزان را مساعدت می‌کنند.» وی در کنار شنیدن درد دل اشخاصی که بر تخت نشسته یا ناگزیر بر آن آرمیده‌اند، در فضایی دوستانه، می‌گوید و می‌شنود.

در حاشیه این دیدار، عبدلیان پور توضیح می‌دهد:

«تقدیر و تشکر می‌کنم از این عزیزان و انشاءالله که خداوند حتما و حتما مزد این عزیزان را به طور ویژه خواهد داد.» در سالن که باشی، باز هم زمره جوان نشسته بر تخت آسایشگاه را می‌شنوی. زمره‌های که تو را به سرکشی به این همونان بیش از پیش مسئول می‌کند. مسئولیتی انسانی، که مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده در پلدا، به آن توجه کرد. زمره‌های که می‌خواند:

«علی شیر خدا یا شاه مردان... / دل ناشاد ما را شاد گردان / بیا که بریم به مزار ملا ممد جان... / سید گل لاله‌زار با ما...»

«برادرم را از دست داده‌ام، دلم می‌خواهد به پابوس امام هشتم بروم و...»

اگر هزینه سفر را بپردازیم به مشهد می‌روی؟...» این‌ها بخشی از مکالمه حسن عبدلیان پور با ساکنان آسایشگاه است.

ساعاتی در آسایشگاه

حسن عبدلیان پور رئیس مرکز وکلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه درباره این دیدار می‌گوید: «خداوند توفیق داد که در شب پلدا در معیت همکاران‌مان در هیئت مدیره مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه در استان گیلان توانستیم خدمت تعدادی از عزیزانی که از لحاظ جسمی مشکلاتی دارند در آسایشگاه شهر رشت برسیم. خدمت برادر عزیزمان حسینی هستیم که مسئولیت این آسایشگاه را بر عهده دارند.»

وی ایثار را صفتی شایسته برای مسئولین آسایشگاهی که در آن بازدید کرده است می‌داند و ادامه می‌دهد: «واقعا انسان می‌ماند در ایثار این عزیزان در نگهداری این عزیزان هموطن

حامی عدالت: «علی شیر خدا یا شاه مردان... / دل ناشاد ما را شاد گردان / بیا که بریم به مزار ملا ممد جان... / سید گل لاله‌زار با ما...»

این زمره‌های است که جوانی در بین هم‌اتاقی‌هایش می‌خواند و در دل آسایشگاه، جایی که در شب پلدا میزبان رئیس مرکز وکلا، کارشناسان رسمی، و مشاوران خانواده است، طنین می‌اندازد.

پلدا وقتی زیباتر است که در کنار آنانی باشیم که در شرایط خاص گرفتار شده‌اند و تنها هستند. چه کسی بهتر از کم‌توانان جسمی و حرکتی که در آسایشگاه به سر می‌برند؟

این نکته‌ای است که رئیس مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه به آن توجه داشته است. دیدار رئیس این مرکز به همراه هیئت همراه در شب پلدا، از آسایشگاه توانجویان جسمی و حرکتی مصداق این نکته است.

حسن عبدلیان پور با حضور در این آسایشگاه، پلدای امسال را متفاوت برگزار کرده است.

دیداری همراه با رفت و مهربانی

حسن عبدلیان پور رئیس مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه به همراه تعدادی از معاونین در این مرکز به آسایشگاه معلولین و سالمندان رشت رفتند تا جشن پلدا در کنار این عزیزان برگزار شود.

در این دیدار که با رفت و مهربانی از سوی رئیس مرکز و هیئت همراه، مزین بود، دیدار و گفت‌وگویی دوستانه صورت گرفت. ساکنان آسایشگاه، از درد دل خود گفتند:

حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین مستلزم پایان سریع اشغال است!!

**The right of self-determination of the Palestinian people
requires the occupation to end immediately!!**

دکتر جلال الدین شیرزایی
وکیل پایه یک دادگستری
عضو مرکز وکلای قوه قضائیه

در جولای ۲۰۲۲ «سالنامه حقوق بین الملل فلسطین» Palestine Yearbook of International Law مقاله ای از «دکتر رالف وایلد» Dr Ralph Wilde «دانشیار» Associate Professor دانشکده حقوق «دانشگاه کالج لندن» University College London متخصص در حوزه حقوق بین الملل با عنوان:

The international law of self-determination and the use of force requires an immediate end to the occupation of the Palestinian West Bank and Gaza

منتشر نمود. که به جهت ارج نهادن به موضوع مهم «حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین» The right of self-determination of the Palestinian people حقوق بین الملل معاصر ترجمه آن به شرح ذیل تقدیم می شود.

البته قابل ذکر است که «دکتر رالف وایلد» دارای دکترای تخصصی (Ph.D.) از دانشگاه کمبریج در سال ۲۰۰۳ است و تاکنون مقالات زیادی در مورد حقوق بین الملل و حقوق بشر منتشر کرده است. وی در سال ۲۰۰۸ برای کتابش به نام International Territorial Administration: How Trusteeship and The Civilizing Mission Never Went Away برنده جایزه شد و در سال ۲۰۰۹ «گواهینامه شایستگی» Certificate of Merit از «انجمن آمریکایی حقوق بین الملل» American Society of International Law را دریافت نمود. همچنین در رزومه علمی ایشان مواردی همچون: استاد مدعو در دانشکده حقوق «دانشگاه تگزاس» University of Texas، پژوهشگر ارشد در دانشکده حقوق «دانشگاه نیویورک» New York University، استاد مدعو در «دانشگاه اروپای مرکزی» Central European University در بوداپست و عضو مدعو در برنامه حقوق بشر دانشکده حقوق «دانشگاه هاروارد» Harvard University ذکر شده است.

چکیده: Summary

این نوشته، سعی دارد تا به این سؤال پاسخ دهد که چه زمانی باید «اشغال» occupation کرانه باختری فلسطین و غزه (اراضی فلسطینی اشغال شده توسط اسرائیل) پایان یابد؟ همچنین توضیح می دهد که پیروی از حقوق بین الملل مستلزم پایان فوری اشغال است. مردم فلسطین در حقوق بین الملل از «حق تعیین سرنوشت خارجی» right of external self-determination برخوردارند، حقی که بخشی از «قواعد بین المللی حقوق بشر» international human rights law را تشکیل می دهد. بر اساس این حق، اشغال فلسطین باید [فورا] پایان یابد.

این «تصور غلط» misconception رایج وجود دارد که تا آنجا که به حقوق بین الملل مربوط می شود، تحقق این امر (چه زمانی و بر چه اساسی اتفاق افتد) به توافق صلح بین اسرائیلی ها و فلسطینی ها بستگی دارد و این که اهمیت حقوق بین الملل صرفا در این است که رفتار اسرائیل با فلسطینیان تحت اشغال تا چه حد ظاهراً «انسانی» humane است. این برداشت ها «اشتباه» mistaken است. مدت زمان و پایان اشغال، موضوع «حقوق بین الملل تعیین سرنوشت» international law of self-determination است که همراه با «حقوق بین الملل استفاده از زور» international law on the use of force گرفته شده است.

«حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین» right of self-determination of the Palestinian people مستلزم پایان سریع اشغال است. تنها استثنا در این مورد این است که اسرائیل حق داشته باشد که تحت حقوق بین الملل استفاده از زور، «اشغال نظامی» military occupation

(purportedly) الحاق شده است. از نظر «حاکمیت» sovereignty در حقوق بین الملل، مانند «بقیه کرانه باختری» rest of the West Bank، بخشی از اسرائیل نیست. به همین ترتیب، هرگونه «گسترش قوانین ملی اسرائیل» extension of Israeli national law برای اعمال سایر بخش های کرانه باختری، «ماهیت غیرحاکمیتی اسرائیل» non-sovereign nature of Israel's «وضعیت حقوقی» legal position را در رابطه با «قلمرو تحت تأثیر» territory affected «تغییر» alter نمی دهد.

این خلاصه خط مشی مربوط به موضوع مهمی است که در مرحله (۱) مطرح شده است: اگر اشغال باید پایان یابد، پس کی و بر چه اساسی؟ «قصور گسترده ای» widespread failure در ارزیابی، پذیرش و اتخاذ مواضع سیاسی در رابطه با پایان اشغالگری وجود دارد که «بازتاب» reflect موضع صحیح در حقوق بین الملل است.

«دیدگاه رایج و اشتباه»: Common and mistaken view

یک دیدگاه رایج و اشتباه در مورد این سؤال است که اشغال چه زمانی باید پایان یابد، فقط یک موضوع سیاسی است، نه صرفا حقوق بین المللی. بر اساس این دیدگاه، پایان دادن به اشغالگری تنها زمانی اتفاق می افتد که «توافق صلحی» peace agreement بین اسرائیلی ها و فلسطینی ها وجود داشته باشد، زیرا هیچ قاعده حقوق بین الملل مبنی بر اینکه اسرائیل را ملزم به «پایان دادن» terminate به اشغالگری کند، صرف نظر از اینکه آیا توافقنامه صلحی که برای این امر به تصویب رسیده است یا خیر، وجود ندارد.

بنابراین «درغیاب توافق» absence of an agreement، اسرائیل به نوعی حق دارد که کنترل خود را حفظ کند (اگرچه همانطور که گفته شد، نمی تواند هیچ یک از سرزمین ها را «ضمیمه» annex کند) و در طول این دوره تداوم اشغال، «فایده مفروض» supposed utility حقوق بین الملل تنها به عنوان مبنایی برای رسیدگی به حوادث ادعایی خاص در مورد «نقض» violation حقوق فردی و جمعی توسط اسرائیل است. (اساساً اینکه چه چیزهایی ظاهراً «انسانی» humane در شرایط اشغال هستند) با استفاده از قواعد حقوق بین الملل بشردوستانه (حقوق مخاصمات مسلحانه law of armed conflict)، از جمله «حقوق اشغال» occupation law، قواعد بین الملل حقوق بشر، حقوق بین الملل کیفری (شامل «جنایات جنگی» war crimes و «جنایات علیه بشریت» crimes against humanity) و «ممنوعیت آپارتاید» prohibition of apartheid و ممنوعیت اسرائیل از «اعمال کنترل» exercise of control خود برای ضمیمه کردن هر بخشی از سرزمین [فلسطین] همانطور که ذکر شد، تحت تأثیر قواعد حقوقی بالا قرار گرفته است. «مفسران» Commentators تمایلی به استناد به حقوق بین الملل برای آدرس دهی «ماهیت اقتدار» existence of the authority برای «اشغال خود» occupy itself ندارند.

چرا این اشتباه است و دیدگاه صحیح: Why this is wrong, and the correct view

این یک دیدگاه کاملاً اشتباه از حقوق بین الملل است. این وضعیت حقوقی بین المللی را «نادیده می گیرد» ignores که یک دولت فقط «حق کنترل» entitled to control

اراضی فلسطین را به عنوان نوعی دفاع از خود انجام دهد. که البته اسرائیل چنین حقی ندارد. Israel has no such right در نتیجه، اشغال از نظر وجودی «نامشروع» illegitimate است و وضعیت آن در حقوق بین الملل این است که خواستار خاتمه فوری آن است و منوط به پذیرش توافقنامه صلح نیز نیست.

«همه بازیگران» All actors (دولت ها، مقامات سازمان های بین المللی، و «انجیوها» NGOs) که به «سازگاری» compatibility اشغال با حقوق بین الملل به طور عام، و قواعد بین المللی حقوق بشر به طور خاص (از آنجایی که تعیین سرنوشت بخشی از این حوزه از حقوق بین الملل را تشکیل می دهد) معتقدند باید از پرداختن به این که رفتار اشغالگر تا چه حد «انسانی» است، که صرفاً یک تأیید کلی از خودمختاری برای مردم فلسطین است، فراتر حرکت کنند. آنها باید این وضعیت را تأیید کنند که ادامه اشغال به خودی خود نقض «حقوق بین الملل تعیین سرنوشت» و «حقوق بین الملل در مورد استفاده از زور» است. به این ترتیب، حقوق بین الملل ایجاب می کند که اشغال «کرانه باختری» و «غزه» فورا پایان یابد.

مقدمه: Introduction

ارتباط حقوق بین الملل برای پایان دادن به اشغال کرانه باختری و غزه

به طور گسترده و به درستی به رسمیت شناخته شده است که به عنوان یک موضوع حقوق بین الملل، مردم فلسطین از «حق تعیین سرنوشت خارجی» برخوردارند. [حقی است که مردم برای «تعیین وضعیت سیاسی خود» determine their own political status و «رهایی از سلطه بیگانگان» to be free of alien domination، از جمله تشکیل «دولت مستقل» independent state خود دارند] که این دو نتیجه دارد:

۱- تحقق این حق لزوماً به معنای پایان دادن به اشغال کرانه باختری و غزه است. بنابراین موضع حقوق بین الملل این است که «اشغال باید پایان یابد» occupation must end. ۲- هیچ یک یا تمام بخش های کرانه باختری، از جمله «بیت المقدس شرقی» East Jerusalem، نمی توانند «به طور قانونی» lawfully به اسرائیل ملحق شوند. تا آنجا که اسرائیل مدعی انجام این کار در بیت المقدس شرقی بوده است، «از نظر قانونی» legally مؤثر نبوده است. پس بیت المقدس شرقی «ضمیمه» annexed نشده است و به طور «غیرقانونی» unlawfully «به ظاهر»

اگر اشغال باید پایان یابد، پس کی و بر چه اساسی؟ «قصور گسترده ای» widespread failure در ارزیابی، پذیرش و اتخاذ مواضع سیاسی در رابطه با پایان اشغالگری وجود دارد که «بازتاب» reflect موضع صحیح در حقوق بین الملل است

ادامه از صفحه قبل

طبق حقوق توسل به زور هیچ توجیهی [در این اشغال] وجود ندارد.

■ اشغال کرانه باختری فلسطین و غزه استفاده غیرقانونی از زور است

The occupation of the Palestinian West Bank and Gaza is an illegal use of force

اشغال کرانه باختری فلسطین و غزه توسط اسرائیل یک اشغال نظامی است. به این ترتیب، استفاده از زبان حقوق بین الملل، «استفاده از زور» است. در حقوق بین الملل، «استفاده از euphemism «تعبیری برای جنگ» استفاده از for war، از جمله اشغال نظامی است. استفاده از زور فقط به صورت قانونی برای دفاع مشروع مجاز است (یا در صورت «مجاز شورای امنیت سازمان ملل» authorized by the UN Security Council، که مربوط به اشغال کرانه باختری و غزه نیست). و استفاده از زور در دفاع مشروع تنها در صورتی مجاز است که یک «تهدید واقعی یا قریب الوقوع» actual or imminent threat داشته باشد، و استفاده از زور «مستلزم» involve (در اینجا، اشغال کامل نظامی) «ضروری بودن» necessary و «متناسب بودن» proportionate با آن تهدید است. اشغال کرانه باختری و غزه آشکارا «خارج از محدوده مجاز قانونی» outside the scope of what is legally permitted است. در نتیجه، این استفاده غیرقانونی از زور «یک تجاوز» an aggression است.

این همان نقض حقوق بین الملل است که «روسیه» Russia در «اوکراین» Ukraine

در سال ۲۰۲۲ مرتکب شد. و با توجه به طول مدت ۵۵ سال آن، «نقض فاحش» egregious violation است. این بدان معناست که «اعمال اقتدار» exercise of authority و «کنترل» control اسرائیل در کرانه باختری (از جمله اورشلیم شرقی) و غزه به خودی خود «غیرمشروع» illegitimate و «غیرقانونی» illegal است. به عبارت دیگر، اسرائیل اصلاً حق اعمال اقتدار در آنجا را ندارد. بنابراین شیوه ای که اسرائیل این اختیار را اعمال می کند، (رفتار با مردم فلسطین، تحت پوشش سایر قواعد حقوق بین الملل که قبلاً ذکر شد مثل حقوق بین الملل بشردوستانه (از یک جهت مهم، اساساً یک «موضوع فرعی» secondary matter است، زیرا این «مقام خود [منشاء] غیرقانونی دارد.» authority is itself illegal.

■ نتیجه Conclusion

«همه بازیگران» All actors (دولت ها، مقامات سازمان های بین المللی به طور کلی، سازمان ملل متحد به ویژه، از جمله «دو کمیته بین المللی سازمان ملل» two international UN Committees که برای «نظارت بر اجرای میثاق های حقوق بشر» monitor the implementation of the human rights Covenants سایر نهادهای حقوق بشر سازمان ملل از جمله «شورای حقوق بشر» Human Rights Council، «سازمان های مردم نهاد حقوق بشری» human rights NGOs، و سایر طرف های ذینفع) که نگران سازگاری اشغال با حقوق بین الملل به طور عام، و قواعد بین الملل حقوق بشر به طور خاص هستند، باید فراتر از پرداختن صرف به «انسانی بودن» humane رفتار اشغال و اظهار نظرهای کلی گام بردارند. تعیین سرنوشت برای مردم فلسطین باید این موضع را تأیید کند که ادامه اشغال به خودی خود نقض «حقوق بین الملل تعیین سرنوشت» و «حقوق بین الملل در مورد استفاده از زور» است. بر این اساس، حقوق بین الملل ایجاب می کند که اکنون اشغال پایان یابد. هر روزی که اشغال ادامه می یابد، صرف نظر از اینکه رفتار «انسانی» آن چگونه باشد، مشمول نقض «حقوق بین الملل» توسط اسرائیل است.

The international law of self-determination and the use of force requires an immediate end to the occupation of the Palestinian West Bank and Gaza

Dr Ralph Wilde
Faculty of Laws
University College London (UCL)
University of London

July 2022
Policy Brief, based on an Article in the
Palestine Yearbook of International Law
<https://bit.ly/ralph-wilde-palestine>

UCL
UNIVERSITY COLLEGE LONDON

تعیین سرنوشت برای مردم فلسطین باید این موضع را تأیید کنند که ادامه اشغال به خودی خود نقض «حقوق بین الملل در تعیین سرنوشت» و «حقوق بین الملل در مورد استفاده از زور» است. بر این اساس، حقوق بین الملل ایجاب می کند که اکنون اشغال پایان یابد. هر روزی که اشغال ادامه می یابد، صرف نظر از اینکه رفتار «انسانی» آن چگونه باشد، مشمول نقض «حقوق بین الملل» توسط اسرائیل است.

می کند، با «کنار گذاشتن کنترل» relinquish control موافقت می کند یا نه، اعمال می شود. بنابراین، لزوماً این شکل از «آزادی» freedom («پایان کنترل خارجی» end of external control) باید بلافاصله تحقق یابد. در نتیجه، قرار است مردم فلسطین فوراً از اشغال آزاد شوند. این اشغال قرار است سریعاً پایان یابد، زیرا «هیچ مبنای قانونی معتبری» no valid legal basis برای آن وجود ندارد. به عبارت دیگر، وجود آن غیرقانونی است. • با این حال: یک استثنا وجود دارد: «اشغال نظامی» military occupation به عنوان «استفاده قانونی از زور» lawful use of force در حقوق بین الملل. • استفاده اسرائیل از زور در اشغال نظامی کرانه باختری و غزه، که از اعمال حق تعیین سرنوشت جلوگیری می کند، «در صورتی می تواند مجاز باشد» can be permitted که بر اساس حقوق بین الملل استفاده از زور، به ویژه در مورد «دفاع مشروع»، توجیه شود. اگر اشغال بر این اساس توجیه می شد، حق تعیین سرنوشت را نقض نمی کرد. و بر این اساس می توان آن را به طور قانونی حفظ کرد. در نتیجه، اشغال غیرقانونی نخواهد بود و نیازی به خاتمه فوری نخواهد داشت. با این حال، همانطور که توضیح داده خواهد شد،

سرنوشتی را دارد که «قلمرو حاکمیتی» sovereign territory خودش نیست (مانند اینجا)، و «قلمرو» territory گروهی از جمعیت است که حق تعیین سرنوشت خارجی دارند (مانند اینجا). بر اساس مولفه «دفاع مشروع» self-defense در حقوق بین الملل در مورد «استفاده از زور» use of force (یا اگر «شورای امنیت سازمان ملل» UN Security Council به آن اختیار داده است که این کار را انجام دهد، در اینجا «بی ربط» irrelevant است).

از آنجایی که آزمون حقوق بین الملل در مورد استفاده از زور در این مورد انجام نشده است، اعمال کنترل («وجود خود اشغال» existence of the occupation itself نه صرفاً نحوه انجام آن) غیرقانونی است. بنابراین، «مشروعیت» legitimacy وجودی اشغال کرانه باختری و غزه توسط اسرائیل یک موضوع حقوق بین الملل است. بالاخص، مرتبط با حقوق بین الملل تعیین سرنوشت، و حقوق بین الملل در مورد استفاده از زور است.

■ «حق تعیین سرنوشت خارجی در حقوق بین الملل»

External self-determination in international law

■ معنی و کاربرد حق تعیین سرنوشت برای مردم فلسطین

• حقوق بین الملل تعیین سرنوشت خارجی به «حق یک گروه جمعیتی» right of a population grouping برای تصمیم گیری درباره وضعیت «بین المللی» international

آنها مربوط می شود برای مثال برای تشکیل خود به عنوان یک «کشور مستقل» independent state و بر این اساس «خودگردان» self-governing باشد و از کنترل (یک دولت یا دولت های دیگر) رها باشد. بسیاری از گروه ها در سراسر جهان بر این حق «تاکید» assert دارند. اما در حقوق بین الملل، تنها یک زیرمجموعه محدود آن را به عنوان یک «استحقاق قانونی» legal entitlement در اختیار دارند.

• مردم فلسطین به دلیل تبعیت قبلی آنها به موجب سلطه استعماری توسط امپراتوری های «عثمانی» Ottoman و «بریتانیا» British و «انکار مستمر توانایی آنها» continued denial of their ability creation of Israel «ایجاد اسرائیل» در سال ۱۹۴۸ و اشغال کرانه باختری و غزه از سال ۱۹۶۷، به نحو «جهانی پذیرفته شده» universally accepted که در این گروه محدود قرار بگیرند.

اهمیت «حق تعیین سرنوشت» برای وجود اشغال کرانه باختری و غزه نامشروع است و باید پایان یابد:

• «شکل ضد استعماری» anti-colonial form «تعیین سرنوشت خارجی» external self-determination که در حقوق بین الملل و در نیمه دوم قرن بیستم پذیرفته شد، در مورد مردم فلسطین قابل اجرا است و در واقع «رد» (انکار) repudiation مفهوم «تحت قیمومت بودن» trusteeship مردم است. بر اساس این مفهوم، از قرار معلوم به طور بالقوه می بایست از سوی «مقامات استعماری» colonial authorities آزادی افراد اعطا شود، اگر زمانی که توسط آن مقامات «آماده» ready تشخیص داده شوند. قاعده خودمختاری ضد استعماری که «مبنای حقوقی بین المللی» international legal basis برای به رسمیت شناختن «استعمارزدایی» decolonization بود، به نفع یک «حق خودکار» automatic right، این «رویکرد» approach کنار گذاشته شد. قاعده جدید ریشه در «استحقاق اساسی» basic entitlement مردم برای آزادی دارد، نه «آمادگی» readiness و این حق «صرف نظر از» regardless این که آیا اقتداری که مردم را از توانایی «اعمال حکومت بر خود» self-rule محروم

دومین جلسه دادگاه منافقین؛

ناگفته‌هایی از ردّ خون

حجم، گستردگی و جنایت‌کارانه بودن اعمال منافقین اگرچه برای بیشتر ایرانی‌ها شناخته شده است، اما قرائت این کیفرخواست که با پخش ویدیوهای منطبق با آن انجام می‌شد، تلخی سیاه رنگی را پیش چشمان می‌آورد و در کام حاضران می‌نشاند.

حتی مانیتورهای بزرگ نمایش‌دهنده ویدیوهای منطبق با کیفرخواست و مشخصات متهم‌ها که در دو سوی میز هیئت رئیسه دادگاه نصب شده بودند، برای نمایش این حجم از جنایت و سببیت کوچک به نظر می‌رسیدند.

نماینده دادستان، گفت که منافقین کودک‌کشی، همسرکشی، مردم‌کشی، خیانت به مردم و کشور، ازدواج‌های درون سازمانی و طلاق‌های تشکیلاتی، ... را با نهادن نام‌هایی مانند عملیات چلچراغ، عملیات فروغ جاویدان، عملیات مهندسی و انقلاب ایدئولوژیک بزک می‌کردند.

■ زنان: فریب‌خوردگان بزرگ گروهک تروریستی منافقین

بخشی از گزارش مارس ۲۰۲۰ اینترسپت درباره گروهک تروریستی منافقین به موضوع عضویت زنان در این گروهک اختصاص داشت؛ در این گزارش به نقل از اعضای زن جدا شده منافقین آمده بود: سازمان برخلاف ادعاهایش ارزشی برای زنان قائل نیست و زنان عملاً ابزار کنترل و سرکوب اعضای مرد هستند.

گزارش اینترسپت به‌عنوان مفصل‌ترین گزارش سال‌های اخیر از درون دیوارهای بلند اشرف در عراق و البانی، به جداسازی کودکان، تشویق زنان به درخواست رابطه جنسی با مسعود رجوی و عقیم‌سازی اجباری پرداخته بود.

درستی گزارش مذکور درباره زنان عضو منافقین زمانی بیشتر به چشم می‌آمد که از ۲۲ متهم نخست پرونده ۱۰ نفر زن بودند؛ زنانی که براساس قرائت کیفرخواست فرصت زندگی، زنانگی و مادرانگی را از دست داده بودند.

■ منافقین: نورچشمی نوانخانه تروریست‌های اروپا

با قرائت هر بند کیفرخواست این واقعیت که نوانخانه تروریستی اروپا متکفل هزینه‌های منافقین از جهات مختلف است، آشکارتر می‌شد.

کشورهای اروپایی به منافقین فرصت تشکیل دفتر داده‌اند؛ به اعلان‌های قرمز صادرشده از سوی اینترپل برای اعضای منافقین بی‌توجهی می‌کنند؛ هات‌برد و یوتل‌ست فرانسه بستر پخش تلویزیونی منافقین را فراهم می‌کنند؛ نشریه و رادیو مجاهد را مورد حمایت قرار می‌دهند؛ ...

زیرا صحبت کردن و پرسیدن از پدر برای مادر و خانواده تداعی دافی بزرگ بوده است.

او که چند ماه پس از شهادت پدر متولد شد، در حالی که نمی‌توانست جلوی اشک‌های خود را بگیرد، می‌گفت: پدر من هنگام شهادت بسیار جوان بود؛ من فقط یک سوال از منافقین دارم؛ چرا من را از داشتن پدر محروم کردند؟

محمدمهدی چیذری که در اسفند ۱۳۷۸ بر اثر حمله خمپاره‌ای عوامل منافقین به یک مجتمع مسکونی از ناحیه پای چپ جانباز شده بود، تاکید کرد: منافقین چنین اقدام‌هایی را تنها با هدف اثبات مزدوری انجام می‌دادند؛ مزدوری برای کشورهایمانند آمریکا.

برادر شهید شفیع با اشاره به تهدیدهای مکرر منافقین پیش از واقعه ترور برادرش گفت که این افراد پس از محکومیت باید به ایران مسترد شوند.

خانم مسنی که همراه فرزندش در جایگاه خانواده‌های شهدای ترور به‌عنوان شاکیان اصلی پرونده حضور داشت، خود را همسر شهید ثمرقندی معرفی کرد و از درد مشترک بسیاری از خانواده‌های شهدای ترور از منظر یک همسر شهید گفت؛ بزرگ کردن فرزندان که پس از شهادت پدرانشان با کوهی از مشکلات و دشواری‌ها مواجه بودند.

روایت فرزند شهید محمد مقدم از واقعه ترور پدرش به‌دست منافقین با الگوی خاصی از ترورهای منافقین در دهه ۱۳۶۰ مطابقت داشت؛ تعیین کردن هدف به دلایلی مانند نصب عکس امام و دیگر چهره‌های انقلاب در محل کسب، نزدیک شدن به سوزه برای طرح پرسش‌هایی در رابطه با شغلشان و در نهایت انجام جنایت ترور.

■ پرده‌هایی ناگفته از جنایت‌هایی آشنا

پس از صحبت‌های مقدماتی قاضی دادگاه، نماینده دادستان در جایگاه خود حاضر شد تا بخش دیگری از کیفرخواست را قرائت کند.

قرائت کیفرخواست با معرفی متهم ردیف پنجم آغاز شد و تا معرفی متهم ردیف بیست‌وچهارم ادامه یافت.

دومین جلسه دادگاه رسیدگی به جنایت‌های منافقین بازخوانی تاریخ رنج مردم ایران از تروریست‌های تحت حمایت کشورهای غربی است.

خیانت و جنایت‌های منافقین در سالن غیر از رنگ سیاه، بوی خون داشت، صدای درد و حس رنج داشت.

فرزند شهید سپهبد صیاد شیرازی همانگونه که پیش از آغاز روند دادگاه منافقین از اشتیاقش برای محاکمه این جنایت‌کاران سخن گفته بود، این جلسه هم از نخستین اعضای خانواده‌های شهدای ترور بود که در سالن حضور داشت؛ چهره‌های آشنای دیگری نیز در این دو ردیف دیده می‌شدند.

فرزند شهید صیاد شیرازی می‌گفت که دادگاه در جلسه نخست با قوت کار خود را آغاز کرد و مسیر خوبی را طی می‌کند. ورود وکلای تسخیری منافقین به سالن با حرکت دسته‌جمعی شماری از خبرنگاران به سمت ردیف نخست صندلی‌های سمت چپ سالن همراه شد.

■ یکی از وکلای تسخیری: شاید در روز دفاع شگفت‌زده شوید

محمدی از وکلای تسخیری پرونده منافقین با اشاره به اینکه تاکنون با موکلانش ارتباطی نداشته، ابراز امیدواری کرد که در روزهای آینده، آن‌ها برای ارسال اسناد و مدارک با وی مرتبط شوند.

محمدی، گفت: حتی اگر آن‌ها مدارکشان را ارسال نکنند، من خودم را برای روز دفاع آماده کرده‌ام؛ ممکن است در روز دفاع شگفت‌زده شوید.

یکی دیگر از وکلای منافقین گفت که مبنای دفاعش اسنادی شامل اقرار، شهادت‌ها، ... است؛ وی تاکید کرد: نبود متهمان در جلسه دادگاه از وجهه قانونی آن نمی‌کاهد؛ ضمن اینکه قانون برای افراد غایب حقوقی مانند واخواهی و انتخاب وکیل را محفوظ نگه داشته است.

وکیل دیگر منافقین گفت: ما در موضع دفاع حق نداریم مسائل و دیدگاه‌های شخصی خود را دخیل کنیم؛ شان ما براساس وکیل تسخیری، شان دفاع است و ما وکیل مدافع متهمان هستیم.

هر پنج وکیل تسخیری این پرونده می‌گفتند که تاکنون از سمت موکلان خود تماس یا ارتباطی نداشته‌اند و مشتاق هستند که اسناد و مدارک آن‌ها را برای دفاع دریافت کنند.

■ اشک‌هایی برای یک پرسش: چرا اجازه ندادید داشتن پدر را تجربه کنیم؟

فرزند شهید آقا میری که با تصویر پدرش به سالن دادگاه آمد، گفت که اطلاع درستی درباره واقعه ترور پدرش ندارد،

حقوق متهمین در مرحله کشف جرم نزد ضابطین دادگستری

الهام شاکرمی* - حاجی ده آبادی*

لازمه رعایت عدالت وضع قوانین و مقرراتی است که علاوه بر اینکه از تعقیب و مجازات افراد بیگناه خودداری شود از طرفی با اجرای قوانین صحیح به دوباره اجتماعی شدن آن‌ها کمک کند. از آنجایی که در فرایند رسیدگی به اتهامات، متهم به عنوان فردی از افراد جامعه که در مظان اتهامات وارده قرار گرفته است، دارای حقوق و تکالیفی است که از سوی مجریان عدالت باید بدان‌ها احترام گذاشته شود، این تحقیق با هدف بررسی حقوق متهم تحت نظری در مرحله کشف جرم در نزد ضابطین دادگستری صورت گرفته است. روش تحقیق توصیفی است که در زمره تحقیقات کاربردی قرار دارد. اطلاعات مورد نیاز با استفاده از کتابخانه و در سه فصل تنظیم گردیده است، در فصل اول به کلیات تحقیق اشاره شده است. فصل دوم پایان نامه به حقوق متهم در اسناد بین المللی و سطح داخلی کشور پرداخته است، و در فصل سوم تضمین نامه‌های ناظر بر رعایت حقوق متهم در دو سطح بین المللی و داخلی مورد بررسی قرار گرفته است. نتیجه پژوهش نشانگر اینست که قوانین داخلی در زمینه حقوق متهم با قوانین بین المللی فاصله زیادی داشته که قانون جدید آ.د. ک ۹۲ در این راستا و نزدیکی به قوانین بین المللی گامی موثر برداشته که با تغییرات بیشتر متوان آنرا اعتلا بخشید.

صورت عدم تفهیم حق داشتن وکیل به متهم و حق معاینه پزشکی و... از جمله حقوقی است که در قانون جدید پیش بینی شده است.

۲- مفهوم شناسی

ضابط در لغت به معنای فراهم آورنده، نگه دارنده چیزی، آنکه ضبط مدینه و سیاست آن را از طریق سلطان بس باشد. (دهخدا، ۱۳۹۲، ۲۶۵)

قانون آئین دادرسی کیفری ضابطین دادگستری را این طور تعریف کرده است (ضابطین دادگستری مأمورانی هستند که تحت نظارت و تعلیمات مقام قضائی در کشف جرم و بازجویی مقدماتی و حفظ آثار و دلایل جرم و جلوگیری از فرار و مخفی شدن و ابلاغ اوراق و اجرای تصمیمات قضائی به موجب قانون اقدام می‌کنند).

۲-۱- حقوق متهم تحت نظر در پروتکل اصل برائت

اصل برائت یکی از اصول بنیادین حقوق جزا و یکی از ضرورت‌های دستگاه عدالت کیفری است که به دفاع از اولین و مهم‌ترین حق دفاعی متهم می‌پردازد. این اصل بیان می‌کند که اصل بر بری بودن متهم و آزاد بودن اوست و اینکه متهم همان مجرم است امری است خلاف اصل و باید آن را به اثبات رساند و برای تحت نظر قرار دادن متهم که خود نوعی سلب آزادی است باید دلایل کافی در اختیار داشت، و چون اصل بر مجرم نبودن متهم و اصل بر حفظ و رعایت حقوق فردی و اجتماعی اوست، لذا ضابطین و قضات حق هیچ‌گونه اعمالی منافی با حقوق متهم ندارند و قانون الزامی را برای حفظ حقوق متهم در مرحله تحت نظر وضع و مقرر داشته است.

در اسلام به استناد برخی آیات و روایات می‌توان گفت که اصل بر برائت و مجرم نبودن متهم است و گناهکاری متهم باید به اثبات برسد و قانون اساسی کشور که بر اساس شرع مقدس اسلام پایه‌ریزی شده است این اصل را در اصول اساسی خود و در اصل ۳۷ قانون اساسی مقرر داشته است و به دفاع از بنیادی‌ترین حقوق اولیه متهم پرداخته است. (وروائی و همکاران، ۱۳۹۳، ۱۳۵-۱۳۳)

در حقوق اسلام، اصل برائت بر اساس آیات مختلف قرآن کریم پذیرفته شده است. هر کس متهم به ارتکاب جرم « به موجب بند ۲ ماده ۱۴ میثاق حقوق مدنی و سیاسی است، مادامی که تقصیر او موافق قانون اثبات نشده، حق دارد از پیش فرض برائت (۴۱). بند ۱ ماده ۱۱ اعلامیه جهانی و بند ۵ ماده ۱۹: برخوردار باشد (رحمتی، ۱۳۸۴ اعلامیه اسلامی حقوق بشر و اصل ۳۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز بر این

ادامه در صفحه بعد

اگر یک نظر کلی به تاریخ حقوق قرون گذشته بیندازیم به این نتیجه می‌رسیم که حقوق متهم به خصوص حق دفاع مراحل تکمیلی خود را سپری کرده و از چنگ سیستم‌های وحشیانه، بسیار ظالمانه، خلاف عقل و منطق، اوردالی و روش تفتیشی رها شده و به دفاع محدود و سپس به دفاع کاملاً آزاد رسیده است. نوع نگرشی که قانونگذاران مختلف به حقوق متهمان در مقاطع مختلف دادرسی، قبل و بعد از آن دارند بیانگر میزان اهمیتی است که جامعه مذکور به حقوق انسان‌ها و افراد تابع خود، هم چنین علاقه‌مندی به رگه‌های دموکراسی است

رگه‌های دموکراسی است. امری که در حقوق کشورها از روزهای اولین قانونگذاری تا به امروز به نوعی مورد توجه بوده و در طول زمان با گسترش سطح دانش عمومی رو به بهبود نهاده است. از طرف دیگر با توجه با الزامات بین المللی که در این مورد ایجاد شده است، مخصوصاً از سال ۱۹۴۸ به این طرف کشورها سعی وافری در جهت مدرن کردن این مقوله و توجه تام به حقوق متهم نموده‌اند. نگاهی گذرا به قوانین آیین دادرسی کیفری که مدخل و محل مهم حقوق متهم در روند رسیدگی کیفری است نشان می‌دهد که در کشور ما نیز قانونگذار فارغ از این امر نبوده است. قانون جدید آیین دادرسی کیفری سال ۹۲ نیز با نگاهی گذرا، موید این مطلب است و مثبت رویکردی است که قانونگذار در جهت هر چه بهتر شدن و گسترش حقوق و آزادی‌های مردم دارد. ما در این تحقیق قصد بررسی یا به عبارتی مطالعه تطبیقی و مقایسه‌ای حقوق متهم در مرحله کشف جرم و تحقیقات مقدماتی را در مقررات قبلی و قانون کنونی آیین دادرسی کیفری فرا روی مجریان، قضات و ضابطین دادگستری قرار گرفته را داریم. تاسیس سیستم حقوقی متهم تحت نظری به جهت داشتن امکان بیشتر برای دفاع، دخالت بیشتر وکیل در مرحله کشف جرم و تحقیقات مقدماتی، تکلیف ضابطین و قضات به تفهیم حقوق مندرج در قانون از جمله حق سکوت و داشتن وکیل، استفاده از رویکردهای ترمیمی از جمله میانجیگری و تعلیق تعقیب در حق متهم، افزایش قرارهای تامین کیفری در جهت کاهش موارد بازداشت موقت و لغو موارد اجباری بازداشت موقت، ابطال تحقیقات مقدماتی در

۱- طرح بحث

انشاء قوانین شکلی همواره دو هدف عمده مورد توجه قانونگذار بوده که یکی تامین نظم عمومی و دیگری تامین منافع و حقوق متهم را مورد توجه قرار داده و قوانین باید طوری وضع شوند که هیچ بی‌گناهی مجازات نشده و هیچ مجرمی هم نتوانسته از چنگال قانون فرار کند که بمنظور حسن جریان دادرسی کیفری رعایت و تضمین حقوق متهم و آزادی فردی و حقوق شهروندی هر روز نظریه‌های جدیدی پا به عرصه ظهور گذاشته تا دستگاه عدالت کیفری علاوه بر تامین نظم عمومی از تعقیب افراد بیگناه خودداری نماید. دستگاه‌های عدالت کیفری هر کشور باید امکانات و تجهیزات لازم برای رعایت حقوق فردی و شهروندی متهمان مهیا نما و تضمینات لازم را برای آنان فراهم نمایند. دستگاه قضایی هر کشور باید در جهت امنیت و عدالت قضایی و رعایت حقوق و آزادی فردی، امکانات و تضمینات کافی در اختیار شهروندان به خصوص متهمان قرار دهد. به جهت تامین امنیت قضایی و عدالت کیفری در هر کشوری واجب است که دستگاه عدالت کیفری به دو مورد توجه ویژه داشته باشد:

اول: اینکه شاکي یا مدعی خصوصی با داشتن حق دادخواهی حکومت امکانات و تضمیناتی در اختیار وی قرار دهد و آزادانه در یک دادگاه علنی، بی‌طرف و بی‌غرض به حقوقش برسد. دوم: رعایت حقوق متهم به اینصورت که هر شخصی با دلایل و قرائنی مورد اتهام قرار گرفت، آزادانه و آگاهانه در معیت وکیل مدافع و دارا بودن امکانات بتواند از حقوق خویش دفاع کند و اتهام وارده را دفع نماید.

حقوق متهم منبعت از اصل برائت، در جهت حفظ حقوق فردی و اجرای عدالت و امنیت قضایی شهروندان است. رعایت و حمایت از این حقوق باعث کشف حقیقت می‌شود و تا آنجایی که ممکن است جلوی اشتباهات قضایی را می‌گیرد. اگر یک نظر کلی به تاریخ حقوق قرون گذشته بیندازیم به این نتیجه می‌رسیم که حقوق متهم به خصوص حق دفاع مراحل تکمیلی خود را سپری کرده و از چنگ سیستم‌های وحشیانه، بسیار ظالمانه، خلاف عقل و منطق، اوردالی و روش تفتیشی رها شده و به دفاع محدود و سپس به دفاع کاملاً آزاد رسیده است. نوع نگرشی که قانونگذاران مختلف به حقوق متهمان در مقاطع مختلف دادرسی، قبل و بعد از آن دارند بیانگر میزان اهمیتی است که جامعه مذکور به حقوق انسان‌ها و افراد تابع خود، هم چنین علاقه‌مندی به

ادامه از صفحه قبل:

مطلب تصریح دارند. امروزه پیش فرض برائت متهم، میراث مشترک حقوقی همه ملل جهان محسوب می شود. اصل یا پیش فرض برائت یکی از اصول و قواعد بنیادین کیفری است که از حقوق شهروندان در برابر قدرت طلبی های نهادهای عمومی حمایت می کند.

پیش از اثبات تقصیر فرد در دادگاه صالح و به موجب قانون، هر نوع اظهار نظر مقامات عمومی درباره مسئولیت و مجرمیت وی نقض پیش فرض مورد بحث تلقی می شود. افزون بر این، ایجاد هر نوع محدودیت برای افراد، هر چند به صورت موقت، پیش از کشف دلیل و توجه اتهام به نحو معقول نیز نقض اصل یا پیش فرض برائت محسوب می شود.

در تمامی مواردی که اصل استقلال و بی طرفی به زبان متهم نقض شده، می توان گفت فرض برائت او نیز نادیده گرفته شده است. از نظر دیوان اروپایی حقوق بشر در تمامی مواردی که متهم در مراحل مقدماتی رسیدگی، به منظور اخذ اقرار و تأمین دلیل، مورد بدرفتاری واقع شده، چنانچه دلایلی که از این راه به دست آمده مورد استناد دادگاه قرار گیرد، پیش فرض برائت متهم نادیده گرفته شده است. بارها گفته شده که درخواست دادسرا از اعضای هیئت «کامن لا» در نظام حقوق منصفه برای موضع گیری در برابر متهم به خاطر سکوت در مراحل مقدماتی و عدم ارائه دلیل در دادگاه، پیش فرض برائت را به مخاطره می اندازد. به نظر می رسد که از نظر کمیته حقوق بشر سازمان ملل، اساساً نقض هر یک از حقوق پیش بینی شده در بندهای ۱ و ۳ ماده ۱۴ میثاق و محروم کردن متهم از تضمین های یک رسیدگی منصفانه، خود به خود نقض اصل یا پیش فرض برائت نیز محسوب می شود (قریان زاده، ۱۳۸۶، ۱۰۴) قلمرو اجرای اصل برائت به مرحله اثبات تقصیر متهم محدود می شود؛ بنابراین، به مرحله تعیین نوع یا میزان مجازات پس از اثبات مجرمیت تعمیم پیدا نمی کند.

۲-۲-۲- تفهیم اتهام

منظور از تفهیم آن است که هر متهمی از ماهیت اتهام جزایی خود قبل از شروع تحقیقات مطلع گردد تا بدین وسیله بتواند وسایل دفاع مناسب را تهیه نماید.

تفهیم اتهام به دلیل اهمیت وافری که دارد مورد توجه اعلامیه های حقوق بشر و قوانین اساسی و حتی عادی اکثر کشورها قرار گرفته است.

بند ماده ۹ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی مصوب ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ (۱۳۴۵/۹/۲۵)، مجمع عمومی سازمان ملل متحد، مقرر کرده: (هرکس دستگیر میشود باید در موقع دستگیری شدن از جهات (علل) آن مطلع شود و در اسرع وقت اختطاریه ای دائره به هرگونه اتهامی که به او نسبت داده میشود دریافت دارد.) همچنین براساس بند ۳ ماده مذکور: (هرکس به اتهام جرمی دستگیر یا بازداشت (زندانی) میشود باید اورا به اسرع وقت در محضر دادرسی یا هر مقام دیگری که به موجب قانون مجاز به اعمال اختیارات قضائی باشد حاضر نمود و باید در مدت معقوله دادرسی یا آزاد شود.

بازداشت (زندانی نمودن) اشخاصی که در انتظار دادرسی هستند نباید قانون کلی باشد، لیکن آزادی موقت ممکن است موکول به اخذ تضمین هائی بشود که حضور متهم را در جلسه دادرسی و سایر مراحل رسیدگی قضائی و حسب مورد برای اجرای حکم تامین نماید.

۳- حقوق متهم تحت نظری در نظام حقوقی ایران تا قبل از قانون جدید آ.د.ک ۹۲

با توجه به اینکه حقوق متهم تحت نظر دارای طیف وسیعی می باشد در این پژوهش مهم ترین عوامل که دارای ارتباط با موضوع پژوهش هستند مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۱-۳-۱- حق تفهیم اتهام

تفهیم اتهام یعنی فهمانیدن موضوع جرم تحقق یافته به متهم که باید بعد از احراز هویت و قبل از شروع به تحقیقات باشد. در تفهیم اتهام علاوه بر عنوان قانونی و حقوقی جرم به این مفهوم و موضوع عنوان قانونی نیز توضیح داده شود. مثلاً در تفهیم اتهام غصب، عناوین موضوع جرم ماده ۵۵۶ قانون مجازات اسلامی باید این گونه تفهیم اتهام صورت گیرد:

«شما متهم هستید که از لباس پرسنل نیروی انتظامی بدون مجوز قانونی و به صورت علنی استفاده کرده اید...»
مقام قضایی یا انتظامی نباید بدون تفهیم اتهام شروع به تحقیق و سؤال نمودن از متهم نماید. همچنین باید دلایل اتهام نیز تفهیم گردد؛ دلیل اتهام ممکن است شهود، اقرار و یا گزارش ضابطین و... باشد.

به موجب ماده ۱۲۹ قانون آیین دادرسی کیفری، تفهیم اتهام و تفهیم دلایل و مدارک اتهام باید به صورت صریح و روشن باشد. به منظور از صراحت این است که باید زمان و مکان دقیق وقوع جرم و مشخصات مجنی علیه (اگر وجود داشته باشد) دقیقاً ذکر گردد. هویت دقیق شهود اگر دلیل اتهام شاهد است باید ذکر گردد. بنابراین، اگر تفهیم اتهام صریح و روشن باشد، اما تفهیم دلایل اتهام به صورت مبهم و مجمل باشد، این تفهیم اتهام فاقد اعتبار قانونی و کان لم یکن تلقی می گردد. در اصل سی و دوم قانون اساسی آمده است: «... در صورت بازداشت، موضوع اتهام باید با ذکر دلایل بلافاصله کتبا به متهم ابلاغ و تفهیم شود... متخلف از این اصل طبق قانون مجازات می شود.»

مجازات عدم رعایت مقررات راجع به نحوه تفهیم اتهام، در قانون عادی مشخص نشده است. به موجب ماده ۱۲۹ قانون آیین دادرسی کیفری، قاضی ابتدا هویت و نشانی متهم را دقیقاً سؤال نموده و متذکر می شود که مواظب اظهارات خود باشد و سپس موضوع اتهام و دلایل آن را به صورت صریح به متهم تفهیم می کند، آنگاه شروع به تحقیق می نماید. در مرحله دادرسی نیز پس از استعلام هویت شاکی و شکایت و دعوی ضرر و زیان مالی وی و استعلام هویت متهم، دادگاه موضوع اتهام و دادخواست مدعی و تمام ادله شکایت و اتهام را به متهم تفهیم و سپس شروع به رسیدگی خواهد کرد. بنابراین در مرحله تحقیقات مقدماتی و دادرسی باید قبل از تحقیقات و دادرسی تفهیم اتهام صورت گیرد. همچنین به تجویز ماده ۲۴ قانون آیین دادرسی کیفری، در جرایم مشهود، وقتی که بازداشت متهم برای تحقیقات، لازم باشد باید موضوع اتهام با ذکر دلایل آن بلافاصله کتبا به متهم ابلاغ شود.

تفهیم اتهام به وکیل متهم یا بستگان او تخلف انضباطی محسوب می شود. ضمانت اجرای عدم رعایت مقررات راجع به نحوه تفهیم اتهام در حقوق ایران، فراسوی مجازات انتظامی مشخص نیست. به موجب رأی دادگاه عالی انتظامی قضات، دادنامه ۱۸۸-۱۲/۹/۷۵: «با عنایت به مواد (۱۲۵-۱۶۱) قانون آیین دادرسی کیفری، دادیار دادرسی عمومی در عدم تفهیم اتهام به نحو صریح و در عدم اخذ آخرین دفاع از متهم مرتکب تخلف شده است. رأی دادگاه عالی انتظامی قضات، دادنامه شماره ۴۰-۱۳۸۲/۲/۲۸» دادیار که بدون تفهیم اتهام به متهمین صرفاً با قید (شکایت شاکی قرائت می شود چه می گوید؟) قرار تأمین کفالت علیه آنان صادر و به زندان معرفی کرده، مرتکب تخلف شده است.

در مقررات بین المللی نیز تفهیم اتهام و دلایل آن مورد عنایت قرار گرفته است. به موجب بند ۳ ماده ۱۴ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، «هر کس متهم به ارتکاب

جرمی شود باید حداقل تفصیل که به او نسبت داده می شود مطلع شود...» لازم به ذکر است که قوه مقننه ایران در هفدهم شهریور ماه ۱۳۵۴ الحاق ایران به این کنوانسیون را در مورد تصویب قرار داده است.

در اصل سی و دوم قانون اساسی و ماده ۲۴ قانون دادرسی کیفری مقرر گردیده است که در صورت بازداشت متهم باید کتبا و فوراً به وی تفهیم اتهام گردد. شایسته است، ضرورت تفهیم اتهام در مواقعی که متهم احضار می گردد نیز مورد عنایت قانون گذار قرار گیرد.

عدم رعایت مقررات راجع به تفهیم اتهام همواره حق دفاع متهم را مخدوش می کند. در واقع، تفهیم اتهام به نحو صحیح پایه و اساس حق دفاع متهم را تشکیل می دهد که بدون آن اصولاً دفاع امکان ندارد؛ زیرا بدون اطلاع از اتهام و دلایل آن به صورت کامل تدارک یک دفاع مناسب امکان پذیر نیست.

۲-۳-۲- داشتن حق سکوت

مستفاد از مواد ۱۲۹، ۱۹۴ و ۱۹۷ قانون آیین دادرسی کیفری، متهم در برابر اتهام وارد شده حق سکوت دارد و می تواند از پاسخ دادن امتناع نماید. سکوت هرگز دلیل یا قرینه مجرمیت نیست. متهم همچنین به طریق اولی نزد ضابطین دادگستری حق سکوت دارد. در صورت سکوت متهم، مقام قضایی یا انتظامی شروع به تحقیق از شهود و مطلعین و رسیدگی به سایر ادله می نماید. اجبار متهم به دادن پاسخ به هر نحو ممنوع است و باعث مخدوش شدن حق دفاع متهم می گردد. در صورتی که متهم در برابر اتهام وارد شده سکوت کند، تهدید وی به اینکه اگر از ارائه پاسخ خودداری نماید با وی برخوردی شدید خواهد شد و یا تهدیداتی شبیه به این برخلاف حق سکوت متهم است و باعث مخدوش شدن حق دفاع متهم می گردد.

اجبار متهم به پاسخ دادن یا شکنجه وی علاوه بر مخدوش نمودن اعتبار تحقیقات انجام شده یا رأی صادر شده، باعث تعقیب و مجازات مباشر و آمر می شود. اصل سی و هشتم قانون اساسی مقرر می دارد: «هرگونه شکنجه برای گرفتن اقرار و یا کسب اطلاع ممنوع است. اجبار شخص به شهادت، اقرار یا سوگند مجاز نیست و چنین شهادت و اقرار و سوگندی فاقد ارزش و اعتبار است. متخلف از این اصل طبق قانون مجازات می شود.» به موجب ماده ۵۷۸ قانون مجازات اسلامی، هر یک از مستخدمین و مأمورین قضایی یا غیر قضایی دولتی برای اینکه متهمی را مجبور به اقرار کند، او را اذیت و آزار بدنی نماید، علاوه بر قصاص یا پرداخت دیه حسب مورد به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم می گردد. این ماده فقط متعرض اذیت و آزار بدنی شده است و در مورد شکنجه و آزار روحی موضوع را به سکوت برگزار کرده است.

در قانون برخی از کشورها از جمله کشور فرانسه، قانونگذار، قضات را مکلف به اعلام حق سکوت متهم به وی نموده است. ماده ۱۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری فرانسه مقرر می دارد: «به هنگام نخستین حضور در نزد بازپرس، قاضی تحقیق مکلف است به متهم اعلام نماید که می تواند از ادای هرگونه توضیحی امتناع کند. تذکر این مطلب باید در صورت جلسه قید شود؛ چنانچه متهم خود مایل به پاسخگویی و ادای توضیحات باشد، قاضی تحقیق بلافاصله بازپرسی را آغاز می کند.» قانون آیین دادرسی کیفری ایران در زمینه اعلام و تفهیم حق سکوت برای ضابطین و یا قضات به صراحت تکلیفی معین نکرده است و از دیدگاه نظری، از عبارات قاضی به متهم متذکر می شود که مواظب اظهارات خود باشد، به شرح مندرج در ماده ۱۲۹ قانون آیین دادرسی کیفری نمی توان تکلیف به اعلام حق سکوت از سوی قضات را استنباط کرد. در مواردی که قاضی تحقیق به وظیفه خود عمل کند و به متهم اعلام نکند که مواظب اظهارات خود باشد، ضمانت اجرای خاصی مانند بطلان تحقیقات انجام شده مشخص نیست. البته عبارت «مواظب اظهارات خود باشد» با توجه به میزان سواد و اطلاعات متهم باید به او تفهیم شود و صرف اینکه این عبارت در صورت مجلس قید شود و متهم ذیل آن را امضا کند و یا انگشت بزند، بدون

منظور از تفهیم آن است که هر

متهمی از ماهیت اتهام جزایی خود قبل از شروع تحقیقات مطلع گردد تا بدین وسیله بتواند وسایل دفاع مناسب را تهیه نماید.

تفهیم اتهام به دلیل اهمیت وافری که دارد مورد توجه اعلامیه های حقوق بشر و قوانین اساسی و حتی عادی اکثر کشورها قرار گرفته است.

ادامه از صفحه قبل

اینکه مفهوم آن را بدانند، کافی نیست. اصل ۲۳ قانون اساسی (اصل عدم تفتیش عقیده) اصل ۳۷ قانون اساسی (اصل برائت) و اصل ۳۸ قانون اساسی (اصل منع شکنجه) در ارتباط با حق سکوت و توجیه‌کننده این حق دفاعی متهم هستند. (انصاری، ۱۳۸۳، ۵۴)

۳-۳-۳- حق داشتن وکیل

۳-۳-۱- حضور وکیل به همراه متهم در مرحله تحقیقات مقدماتی و دادرسی
یکی از مصادیق تأمین عدالت کیفری در جامعه، شرکت دادن وکلای دادگستری متعهد و مسئول در جریان دادرسی است که وظیفه خطیر و دشواری به عهده دارند. در بیشتر موارد، اشخاص قادر به حفظ مصالح خود در مراحل دادرسی نمی‌باشند. بنابراین، مقتضی است علاوه بر شخص متهم فردی نیز به عنوان وکیل مدافع متهم و مسئول و آگاه در مراجع دادگستری از حقوق متهمان دفاع نماید تا به این طریق مسایل و وقایع مبهم و تاریک، روشن شده و قضات بتوانند با بینش بیشتر به صدور رأی عادلانه و به دوراز هر نوع اشتباه قضایی مبادرت نمایند. به موجب اصل سی و پنجم قانون اساسی، در همه دادگاه‌ها، طرفین دعوا حق دارند برای خود وکیل انتخاب نمایند و اگر توانایی وکیل را نداشته باشند باید برای آن‌ها امکانات تعیین وکیل فراهم گردد.

از آنجایی که اغلب مردم به دلایل مالی قادر به انتخاب وکیل نبودند و وکلای تسخیری نیز گاهی اوقات پرونده را با دقت پیگیری نمی‌کردند، ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۷۹/۱/۱۷، به قوه قضاییه اجازه داد تا به منظور اعمال حمایت‌های لازم حقوقی و تسهیل دستیابی مردم به خدمات قضایی و حفظ حقوق عامه نسبت به تأیید صلاحیت فارغ‌التحصیلان رشته حقوق جهت صدور مجوز تأسیس مشاوره حقوقی برای آنان اقدام نماید. به این مشاوران پروانه وکالت پایه سه و پس از دو سال در صورت عدم تخلف پروانه وکالت پایه یک اعطا می‌گردد. در خصوص حضور وکیل و حق دفاع متهم، موضوع از چهار جهت قابل بحث و تأمل است:

۳-۳-۲- حضور وکیل تعیینی به همراه متهم نزد ضابطین دادگستری

به موجب ماده ۲۴ قانون آیین دادرسی کیفری، چنانچه در جرایم مشهود، بازداشت متهم برای تکمیل تحقیقات ضروری باشد، ضابطین دادگستری حداکثر تا مدت ۲۴ ساعت می‌توانند متهم را تحت نظر نگهداری نمایند. در مورد حضور وکیل به همراه متهم در این مرحله، قانون ساکت است و حکمی بیان نکرده است؛ اما می‌توان با استفاده از وحدت ملاک ماده ۱۲۸ قانون آیین دادرسی کیفری، بیان داشت که متهم می‌تواند یک نفر وکیل به همراه داشته باشد. وکیل می‌تواند بدون مداخله در امر تحقیق پس از خاتمه تحقیقات مطالبی را که برای کشف حقیقت و دفاع از متهم یا اجرای قوانین لازم بدان به ضابطین اعلام نماید. اظهارات وکیل در صورت جلسه باید منعکس شود. ضابطین دادگستری نمی‌توانند با استناد تبصره ماده ۱۲۸ قانون آیین دادرسی کیفری، از حضور وکیل ممانعت نمایند؛ زیرا این اختیار برای دادگاه و قاضی وضع شده است، نه ضابطین دادگستری. ضابطین دادگستری مکلف نیستند به متهم اعلام کنند که می‌تواند در اجرای ماده ۱۲۸ یک نفر وکیل به همراه داشته باشد.

در صورتی که ضابطین دادگستری از حضور وکیل به همراه متهم در این مرحله ممانعت نمایند، ضمانت اجرای خاصی مانند بطلان تحقیقات انجام شده در قانون پیش بینی نشده است و از نظر کیفری نیز این عمل جرم محسوب نمی‌شود؛ فقط ممکن است باعث تنبیه انضباطی به وسیله فرمانده مربوط گردد؛ از نظر حقوق تطبیقی، در حقوق برخی از کشورها نظیر فرانسه و انگلستان، ضابطین دادگستری مکلف به اعلام این مطلب هستند که متهم می‌تواند از

سرویس وکلای مدافع مجانی در این مرحله بهره‌مند شود. (شریفی، ۱۳۹۴، ۶۶)

۳-۳-۳- حضور وکیل تسخیری به همراه متهم نزد ضابطین دادگستری

به موجب ماده ۱۸۶ و تبصره آن، دو نوع وکیل تسخیری وجود دارد: وکیل تسخیری اختیاری و وکیل تسخیری الزامی. ماده ۱۸۶ مقرر می‌دارد: «متهم می‌تواند از دادگاه تقاضا کند و وکیلی برای او تعیین نماید». چنانچه دادگاه تشخیص دهد متهم توانایی انتخاب وکیل را ندارد برای او وکیلی تعیین می‌کند و این نوع وکیل تسخیری در مورد همه جرایم است. نوع دیگر از وکیل تسخیری، وکیل تسخیری الزامی است. به موجب تبصره ماده ۱۸۶ قانون آیین دادرسی کیفری، در جرایمی که مجازات آن به حسب قانون، قصاص، نفس، اعدام، رجم و حبس ابد می‌باشد چنانچه متهم شخصا وکیل معرفی ننماید، تعیین وکیل تسخیری برای او الزامی است. در موافقی که متهم در اجرای ماده ۲۴ قانون آیین دادرسی کیفری بازداشت شود، متن قانون خاصی وجود ندارد که به موجب آن ضابطین دادگستری مکلف به دعوت از وکیل برای دفاع از متهم باشند. با توجه به اینکه ممکن است در این مرحله مطالبی از طرف متهم بیان شود که بعداً در جریان پرونده تأثیر بسزایی داشته باشد؛ شایسته است الزام حضور وکیل در این مرحله مورد عنایت قانون‌گذار واقع شود. همان‌طوری که در بند قبل ذکر شد، در حقوق برخی کشورها، در زمانی که متهم تحت نظر پلیس قرارداد می‌تواند از پلیس تقاضای حضور وکیل مجانی را بنماید. (مؤذن زادگان، ۱۳۷۳، ۶۲)

۳-۳-۴- حضور وکیل تعیینی در مرحله تحقیقات مقدماتی به همراه متهم نزد مقام قضایی

به موجب ماده ۱۲۸ قانون آیین دادرسی کیفری، در مرحله تحقیقات مقدماتی، متهم می‌تواند یک نفر وکیل به همراه خود داشته باشد. وکیل متهم می‌تواند بدون دخالت در امر تحقیقات از خاتمه تحقیقات، مطالبی را که برای کشف حقیقت و دفاع لازم بداند به قاضی اعلام نماید. اظهارات وکیل در صورت مجلس قید می‌شود. این ماده دارای دو محدودیت می‌باشد: اول از نظر تعداد وکیل؛ و محدودیت دوم و مهم‌تر، عدم جواز دخالت وکیل در امر تحقیقات است.

تحقیق پس از خاتمه تحقیقات، مطالبی را که برای کشف حقیقت و دفاع متهم یا اجرای قوانین لازم بداند به قاضی اعلام نماید. اظهارات وکیل در صورت مجلس قید می‌شود. این ماده دارای دو محدودیت می‌باشد: اول از نظر تعداد وکیل؛ و محدودیت دوم و مهم‌تر، عدم جواز دخالت وکیل در امر تحقیقات است.

در صورتی که قاضی تحقیق یا قاضی دادگاه و یا مقام قضایی در دادسرا از حضور وکیل در مرحله تحقیقات مقدماتی ممانعت به عمل آورد (بدون این که شرایط تبصره ماده ۱۲۸ وجود داشته باشد) در مورد بطلان تحقیقات انجام شده و یا بطلان رأیی که بعد از این تحقیقات صادر شده نص خاصی وجود ندارد. به موجب تبصره ۲ ماده واحده مصوبه مجمع تشخیص مصلحت نظام، در خصوص انتخاب وکیل توسط اصحاب دعوا مصوب ۱۱ مهر ۱۳۷۰، اگر به تشخیص دیوان عالی کشور محکمه‌ای حق وکیل گرفتن را از متهم سلب نماید، حکم صادر شده فاقد اعتبار قانونی می‌باشد. دادسرا و جلسه تحقیقات مقدماتی نزد قاضی تحقیق یا دادرس محکمه محسوب نمی‌شود و به استناد این تبصره نمی‌توان تحقیقات مقدماتی را که بعد از این تحقیقات مقدماتی صادر شده را باطل نمود؛ هر چند در جلسه محکمه وکیل حضور داشته باشد. (مسلمی، ۱۳۷۹، ۵۶)

همچنین تحقیقات مقدماتی را که با ممانعت حضور وکیل صورت گرفته باشد و یا حکمی که بعد از این تحقیقات صادر می‌شود را نمی‌توان از جهات تجدید نظر دانست، مگر به استناد بند (ب) ماده ۲۶۵ قانون آیین دادرسی کیفری، دیوان عالی کشور به استناد عدم رعایت تشریفات، این رأی را نقض کند. البته به شرطی که عدم رعایت تشریفات به درجه‌ای از اهمیت باشد که رأی را از اعتبار قانونی بیندازد. در صورتی که قانون‌گذار به طور مطلق ممانعت از حضور وکیل در مرحله تحقیقات مقدماتی را (بدون این که شرایط تبصره ماده ۱۲۸ وجود داشته باشد) باعث بطلان تحقیقات و همچنین رأی صادر شده بعدی بداند، حق دفاع متهم بهتر تأمین خواهد شد.

در مواردی که موضوع جنبه محرمانه دارد یا حضور غیر متهم به تشخیص قاضی موجب فساد گردد و همچنین در خصوص جرایم علیه امنیت کشور، حضور وکیل در مرحله تحقیقات مقدماتی با اجازه دادگاه خواهد بود.

۳-۳-۵- حضور وکیل تسخیری در مرحله تحقیقات مقدماتی

قانون‌گذار، حضور وکیل تسخیری (اعم از اختیاری و یا الزامی) را در مرحله تحقیقات مقدماتی و دادسرا مورد عنایت قرار نداده است. عدم حضور وکیل تسخیری در این مرحله همواره حق دفاع متهم را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد و در مراحل بعدی پرونده نیز تأثیر کلی دارد. بنابراین، ضروری است قانون‌گذار تمهیداتی را که در ماده ۱۸۶ و تبصره آن در مرحله دادرسی مقرر نموده است، در مرحله تحقیقات مقدماتی نیز این امکانات را برای متهم تشریح و وضع نماید.

ادامه از صفحه قبل:

اصل ۲۲ قانون اساسی مقرر می‌دارد: «در صورت بازداشت، موضوع اتهام باید با ذکر دلایل بلافاصله کتبا به متهم ابلاغ و تفهیم شود...»

ماده ۲۴ قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۷۸ مقرر می‌دارد:

«...چنانچه در جرائم مشهود بازداشت متهم برای تکمیل تحقیقات ضروری باشد موضوع اتهام با ذکر دلایل کتبا به متهم ابلاغ می‌شود...»

ماده ۱۲۹ ق. آ. د. ک مصوب ۱۳۷۸ مقرر می‌دارد: «قاضی ابتدا... و سپس موضوع اتهام و دلایل آن را به صورت صریح به متهم تفهیم می‌کند آنگاه شروع به تحقیق می‌نماید...»

ماده ۱۲۹ ق. آ. د. ک مصوب ۱۳۷۸ مقرر می‌دارد: «...پس از آن دادگاه موضوع اتهام و دادخواست مدعی و تمامی ادله شکایت و اتهام را به متهم ابلاغ و تفهیم و سپس شروع به رسیدگی خواهد کرد»

قانون ایران برای تفهیم اتهام ویژگی‌هایی تعیین کرده است که از مهم‌ترین آنها صریح بودن اتهام است، تفهیم اتهام باید به شفافیت و روشنی صورت گیرد و با زبانی بیان شود که برای متهم قابل درک باشد و از الفاظ کنایه‌آمیز و مبهم خودداری شود. ماده ۱۲۹ قانون آ. د. ک. ۱۳۷۸ ویژگی‌های صراحت اتهام را از خصوصیات تفهیم اتهام برشمرده است

۳-۴-۳- شرایط نگه داری متهم

۳-۴-۱- مدت تحت نظر

مدت اولیه تحت نظر: با توجه به ماده ۲۴ ق. آ. د. ک سابق مدت اولیه تحت نظر ۲۴ ساعت اعلام شده است، بعد از انقلاب با تصویب ق. ا. ج. ا. اصل ۳۲ آن به طور ضمنی مدت تحت نظر را ۲۴ ساعت تعیین کرده است طبق این ماده (در صورت بازداشت، موضوع اتهام باید با ذکر دلایل بلافاصله کتبا به متهم ابلاغ و تفهیم شود و حداکثر ظرف مدت ۲۴ ساعت پرونده مقدماتی به مراجع صالح قضائی ارسال و مقدمات محاکمه در اسرع وقت فراهم گردد) با تصویب ق. آ. د. ک. ۱۳۷۸ و طبق ماده ۲۴ آن (ضابطین دادگستری حداکثر تا مدت ۲۴ ساعت می‌توانند متهم را تحت نظر نگه داری کنند)

۳-۴-۲- تمدید مدت تحت نظر

در ماده ۲۴ آ. د. ک سابق (۱۲۹۰) نوعی تمدید اولیه ۲۴ ساعت پیش بینی شده بود، با تصویب آ. د. ک. ۱۳۷۸ نیز در جرائم مشهود ضابطان دادگستری با استناد به ماده ۲۴ می‌توانند متهم را تا ۲۴ ساعت در بازداشت نگه دارند.

۳-۴-۳- حق اطلاع متهم از حقوق دفاعی یا الزامات قانونی در آگاه سازی متهم از حقوق شخص تحت نظر

در این باره باید گفت تا قبل از قانون جدید آ. د. ک در این باره هیچ گونه سابقه تاریخی نمی‌توان یافت.

۳-۴-۴- حق تماس با بستگان

این حق که از حقوق اولیه متهم تحت نظر است در قانون آ. د. ک ۱۳۷۸ به آن اشاره نشده است و در سال ۸۳ در قانون حقوق شهروندی این حق به رسمیت شناخته شده است.

۳-۴-۵- بازجویی از متهم

روشی قضایی است برای پی بردن به حقیقت که توسط مقام قضایی یا ضابط مورد استفاده قرار می‌گیرد. بنابراین در عمل ممکن است شاکی نیز مورد بازجویی قرار بگیرد. بازجویی تشریفاتی دارد که برای حفظ حقوق شهروندان به وجود آمده است.

بازجویی عبارت طرح یک رشته پرسش‌های ماهرانه از شاکی، شاهد، مطلع، مظنون، متهم و... به منظور نیل به حقیقت به عبارت دیگر بازجویی عبارت از هنر و فن طرح سؤالات کتبی و قانونی از طرفین دعوا، شهود و مطلعین وقوع جرم با هدف اخذ اطلاعات صحیح در خصوص وقایع کیفری به منظور تکمیل پرونده کیفری. (رضوی، ۱۳۸۸، ۹۱-۸۸) پس از تفهیم اتهام و اخذ دفاعیات متهم، مقام تحقیق،

نسبت به بازجویی یا استنطاق اقدام می‌کند و این تحقیق در خصوص اتهام انتسابی، نحوه ارتکاب، شریک و معاون، وسیله ارتکاب و گزارش ضابطین دادگستری و... بازجویی می‌باشد. (تاج‌الدینی، ۱۳۸۹، ۹۱)

از دیرباز تحقیق و بازجویی یکی از مهم‌ترین روش‌های ایجاد ارتباط با طرفین پرونده و شهود مطلعین به منظور کشف حقیقت محسوب می‌گردد. به طوریکه ضابطین و مقامات قضایی به منظور کشف واقعیت در اکثر موارد نیاز به سرنخها و راهنمایی‌های شکات در این راستا می‌باشند که این امر غالباً از طریق بازجویی از شکات و مطلعین و شهود امکان‌پذیر است، از آنجایی که بازجویی مکمل سایر روش‌ها و فنون جمع‌آوری اطلاعات است و مستقیماً با متهمین، مظنونین و مطلعین در ارتباط است و از طرفی رعایت موازین شرعی و قانونی در بسیاری از موارد امکان استفاده از سایر روش‌ها را محدود می‌کند، استفاده از این روش نسبت به سایر روش‌ها داری مزایایی بوده و از جمله روش‌های مورد استفاده در تمام جرائم محسوب می‌شود که نتیجه‌ی بهتری از آن عاید می‌شود.

۴- نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف حقوق متهم تحت نظری در مرحله کشف جرم نزد ضابطین دادگستری نگاشته شده است. پایان نامه در سه فصل تنظیم شده است، فصل اول کلیات تحقیق، در فصل دوم حقوق متهم در قوانین بین‌المللی و داخلی و در نهایت در فصل سوم تضمین‌های موجود برای حفظ این حقوق مورد بررسی قرار گرفته است. از آنجایی که نظام قضائی کشور بر پایه اندیشه علوی و فقه جعفری شکل گرفته است، و در این فقه بسیار بر حفظ آزادی، شرافت و کرامت هم انسان آزاده و هم متهم تأکید شده است بنابراین انتظار می‌رود که قوانین کشور دارای کم‌ترین نقاط ضعف در زمینه حفظ حقوق متهم باشد.

تغییرات اخیر در این قوانین حفظ حقوق متهم در کشور نشان دهنده اعتدالی هر چه بیشتر مضمون و اصولی است که در میثاق‌های بین‌المللی پذیرفته شده است ولی با این وجود هنوز با قوانین بین‌المللی فاصله زیادی دارد. حقوق متهم را می‌توان مجموعه‌ای از قواعد دانست که قانونگذار در جهت حمایت از متهم در برابر تعرضات قوای حکومتی، دفاع هر چه بهتر وی در برابر اتهام انتسابی و ایجاد شرایطی در جهت حفظ کرامت انسانی وی وضع نموده است که عدم رعایت آن دارای ضمانت اجرا می‌باشد.

با نگاهی به کتب تاریخی ملاحظه می‌گردد که ظلم و ستم پادشاهان چه در دوران باستان و چه در دوران معاصر، ناشی از عدم اعمال حقوقی شایسته برای متهم در یک فرآیند دادرسی بوده است. منتها در این میان استثناهایی در

پژوهش حاضر با هدف حقوق متهم

تحت نظری در مرحله کشف جرم

نزد ضابطین دادگستری نگاشته شده

است. پایان نامه در سه فصل تنظیم

شده است، فصل اول کلیات تحقیق،

در فصل دوم حقوق متهم در قوانین

بین‌المللی و داخلی و در نهایت در

فصل سوم تضمین‌های موجود برای

حفظ این حقوق مورد بررسی قرار

گرفته است. از آنجایی که نظام قضائی

کشور بر پایه اندیشه علوی و فقه

جعفری شکل گرفته است، و در این فقه

بسیار بر حفظ آزادی، شرافت و کرامت

هم انسان آزاده و هم متهم تأکید شده

است بنابراین انتظار می‌رود که قوانین

کشور دارای کم‌ترین نقاط ضعف در

زمینه حفظ حقوق متهم باشد.

دوره‌های هخامنشی و ساسانیان دیده می‌شود. در حقوق اسلام بر خلاف آنچه که در زمان مشابه در کشورهای اروپایی اتفاق افتاده، کاملاً مباحث حقوق بشری با لحاظ کرامت و ارزش‌های اسلامی در خصوص متهم رعایت می‌شده و بسیاری از اصول حقوقی که امروزه به شکلی تازه و عناوینی جذاب در جامعه حقوق بین‌الملل مطرح می‌شود و حقوقدانان تقاضای اعمال آن در مقررات آیین دادرسی کیفری را دارند، به شکل عملی توسط پیامبر (ص) و ائمه معصومین (ع) اعمال می‌شده است و به قضاوت آن زمان نیز اعلام و تذکر داده می‌شده است.

با پذیرش اصل برائت در مقابل اتهامی که به شخص وارد می‌شود یکی از اساسی‌ترین اثرات آن به منظور دسترسی به یک دادرسی عادلانه حق دفاع می‌باشد و با ارائه یک تعریف دقیق از حق دفاع و توجه به ابعاد مختلف آن قواعد کاربردی زیادی از آن ناشی می‌شود. که در زیر به مواردی از نوآوری‌ها در قانون جدید آ. د. ک اشاره می‌شود.

۱- در حقوق ایران، تعریفی از شکنجه به عمل نیامده است و برای مصادیق شکنجه‌های جسمی و روحی غیر مستقیم، کیفر وضع نشده است. در حقوق ایران علاوه بر اصل ۳۸ قانون اساسی که دلایل حاصل از شکنجه را فاقد هر گونه اثر حقوقی دانسته است، قانون جدید آیین دادرسی کیفری نیز دلایل حاصل از شکنجه را در فرآیند دادرسی فاقد ارزش اثباتی و استنادی دانسته است که پیش‌تر در ماده ۷ میثاق بی‌المللی حقوق مدنی و سیاسی اعلام شده هیچ کس را نمی‌توان مورد شکنجه و آزار یا رفتارهای خشن و غیر انسانی و موهن قرار داد.

۲- در قوانین قبلی آیین دادرسی کیفری در جهت حمایت از حقوق متهم هیچ گونه ضمانت اجرایی پیش‌بینی نشده است و تنها به قوانین و مواد خاص بسنده شده است؛ ولی در قانون جدید آیین دادرسی کیفری به فراخور مباحث، در انتهای هر قسمت ضمانت اجرای نقض حقوق شهروندی و مواد قانونی بیان شده است ولی آنچه که به نظر می‌رسد این موارد نیز کافی نبوده و نیاز به وضع ضمانت اجرای کامل‌تری در خصوص هر مورد می‌باشد.

۳- به موجب مواد قانون جدید آیین دادرسی کیفری در راستای حرمت بیشتر حریم خصوصی کنترل حساب بانکی افراد و کنترل مکالمات تلفنی و تفتیش از منزل و محل کار اشخاص خاص به موجب موقعیت شغلی و اجتماعی آنان به تأیید رئیس کل دادگستری استان واگذار گردیده است که اعلامیه جهانی حقوق بشر در ماده ۱۲ و میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی در ماده ۱۷ تجاوز به حریم خصوصی افراد از جمله استراق سمع را ممنوع اعلام کرده‌اند.

۴- در قانون جدید آیین دادرسی کیفری در خصوص نحوه حمایت مالی و جانی از شاهد و خانواده وی تدابیر لازم مطرح شده که باید از جانب ضابطین و مقامات قضایی رعایت گردد.

۵- قانون جدید آیین دادرسی کیفری در جهت حفظ حقوق متهم قراردادهای تامین را به ده مورد افزایش داده و در کنار آنها قراردادهای نظارت قضایی که هشت مورد هستند را بیان نموده و به بازپرس اجازه داده شده است که متناسب با جرم ارتكابی علاوه بر صدور قرار تأمین یک یا چند مورد از قراردادهای نظارت قضایی را نیز صادر نماید در پیرو اعلامیه‌های حقوق بشر بخاطر ممانعت از خسارت مادی و معنوی به متهم و خانواده او ست و تقلیل بازداشت اجباری و جایگزین نمودن اقدامات کنترلی و نظارت قضایی ۱۷ ژوئیه ۱۹۷۰ فرانسه بوده است.

۶- یکی دیگر از نوآوری‌های قانون جدید آیین دادرسی کیفری بیان شرایط و ضوابط مطالبه خسارت متهم بیگناه که به موجب قانون بازداشت گردیده است می‌باشد.

۷- صدور قراردادهای ترک تعقیب و تعلیق تعقیب توسط دادستان در جرایم تعزیری و بازدارنده در قانون جدید آیین دادرسی کیفری در جهت پذیرش نظریات جدید جرم‌شناسی در خصوص بازاجتماعی نمودن متهم مانند نظریه برجسب زنی یکی از نوآوری‌های این قانون محسوب می‌گردد که اختیارات ویژه‌ای به دادستان داده می‌شود تا بتواند با توجه به شرایط جرم و متهم نسبت به بازگرداندن هر چه سریعتر

متهم به متن اجتماع اقدامات لازم را به عمل آورد. ۸- تا قبل از تصویب قانون حقوق شهروندی هیچ مقرره ای که دستگاه قضایی را ملزم کند که شرایط لازم برای متهم دستگیر شده را جهت اطلاع دادن وضعیت خویش به خانواده‌اش را فراهم کند وجود نداشته است، قانون جدید آیین دادرسی کیفری ضمن این که به آگاه ساختن خانواده متهم از بازداشت وی با تلفن یا طرق دیگر تصریح نموده است ضوابطی مشخص گردیده است که بازداشت یک فرد به دادستان محل و رئیس کل دادگستری استان جهت حفظ حقوق وی اعلام گردد ملهم از اعلامیه‌های حقوق بشر و میثاق بین المللی در راستای حفظ حقوق شهر وندی می‌باشد.

۹- در قوانین قبلی هیچ مقرره ای که به متهم حق دسترسی به پزشک را در زمانی که در تحت نظرگاه به سر می برد بدهد وجود ندارد. ولی در قانون جدید آیین دادرسی کیفری، معاینه فرد تحت نظر توسط پزشک با درخواست وی و یا خانواده‌اش با تعیین دادستان در ماده ۵۱ پذیرفته شده است که ملهم از ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر است.

۱۰- در قوانین قبلی بجز حقوق شهروندی در مورد حق داشتن فضای زیستی، استراحت و آسایش و امکانات زیستی متهم مطالبی بیان نموده ولی در قانون جدید آیین دادرسی کیفری به صراحت بیان شده است که در راستای کرامت انسانی و پیروی از ماده ۶ کنوانسیون حقوق بشر می‌باشد. ۱۱- در ماده ۵۲ آ.د.ک جدید به ابلاغ و تفهیم حقوق متهم تحت نظری با ابلاغ و مکتوب نمودن آن حقوق جهت تحویل به متهم و اخذ رسید از وی در راستای الزام بر اجرای آن حقوق بوده است.

۱۲- ضمانت اجرای حقوقی عدم تفهیم حقوق متهم تحت نظری یا رعایت نکردن آن موجب ساقط شدن تحقیقات از اعتبار است.

۱۳- پیش بینی کرامت انسانی و رعایت آن تا حدی که برای متهم حق نوشتن پاسخ سوالات و امضاء زدن در صورت توانایی و اختیار برای وی قائل گردیده و پرسش سوالات بیجا و بی‌مورد تلقینی و اغفال کننده و مربوط به امور خانوادگی را ممنوع دانسته است.

۱۴- در جهت رعایت حقوق متهم تحت نظری و نظارت مقامات قضایی اعلام حداکثر یک ساعت هویت، مشخصات، آدرس و شغل و علت تحت نظر قرار گرفتن وی به دادستان و دادرسای محل پیش بینی گردیده است.

۱۵- از بارزترین حقوق حق داشتن وکیل، حق سکوت که پس از تفهیم اتهام باید سریعاً ابلاغ و تفهیم شود که ملهم از ماده ۴-۶۳ قانون آیین دادرسی کیفری فرانسه می‌باشد و ترجمه همین قانون بوده است.

۱۶- یکی از نتایج مهم تحقیق آن است که تا قبل از قانون جدید آ.د.ک حقوق متهم در بسیاری از موارد از جمله حق وکیل، پزشک... نادیده گرفته شده است که قانون جدید آ.د.ک خود نشان از گام‌های مثبت قوانین کشور به سوی حفظ حقوق متهم بوده است.

۵-پیش‌بهاها

۱- لازم است با اصلاح بیشتر قانون آیین دادرسی کیفری و به جهت حفظ بهتر حقوق متهم، امکان حضور و مداخله وکیل متهم در فرآیند دادرسی چه در مرحله پلیسی و چه در دادسرا افزایش یابد. این امکان علاوه بر این که از حیث حقوق دفاعی متهم حائز اهمیت است، در جهت حفظ امنیت و آزادی متهم نیز تأثیر بسیار زیادی دارد.

۲- با توجه به این که در کشور ایران اقوام مختلف با گویش و لهجه‌ها و حتی زبان‌های مختلف در کنار هم زندگی می‌کنند و بر اساس قانون اساسی و مقررات حقوق بشری افراد ملتها باید از حقوق برابر برخوردار باشند در قانون آیین دادرسی کیفری نیاز به ایجاد مقررات روشن و صریح در خصوص تصریح به حق داشتن مترجم و تعیین بودجه مجزا و در اختیار قاضی برای استفاده از مترجم در موارد ضروری می‌باشد. اگر چه در ق.آ.د.ک ۹۲ به حق داشتن مترجم تصریح شده است ولی در خصوص تأمین بودجه و هزینه‌های

و افراد آموزش دیده هم آموزش‌های حقوقی و هم مسائل مربوط به پلیس عملی و کشف جرم را پشت سر بگذارند، کاملاً احساس می‌گردد.

۹- با توجه به این که یکی از اهداف بسیار مهم از شکنجه کسب دلایل می‌باشد، تجهیز دستگاه قضایی و ضابطین به ابزارهای فنی و به روز در جهت کشف جرم و جمع آوری دلایل مجهز نمودن و افزایش آزمایشگاه‌های جنایی تربیت نیروهای متخصص با آموزش مستمر کاملاً ضروری است به عنوان مثال دستگاه‌هایی که برای برداشتن اثر انگشت در صحنه جرم به کار می‌رود در خیلی از مراکز نیروی انتظامی وجود ندارد

۱۰- اگر چه در قانون جدید آیین دادرسی کیفری حق مطالبه خسارت وارد شده به متهم بازداشت شده بی‌گناه را به رسمیت شناخته است و در جهت مطالبه آن نحوه عمل و ضوابط قانونی آن را بیان نموده است لیکن باید قانون گذار فوراً به نحو دقیق و کاملی جزئیات و نحوه مطالبه و میزان خسارت و نحوه جبران این خسارتهای را طی آیین نامه‌هایی به تصویب برساند.

۱۱- تقلیل حد اکثر مدت ۲۴ ساعت تحت نظری در جرائم مشهود به ۱۲ ساعت و در جرائم غیر مشهود به یک ساعت

۱۲- امکان همراه داشتن تلفن همراه در مدت تحت نظری برای متهم در جرائم غیر مهمه

۱۳- یکنواخت نمودن فضای محیطی و امکانات زیستی همه تحت نظرگاهها با استانداردهای بین المللی و نیز یکسان سازی رفتار مستو لین تحت نظر گاه با آموزش و نظارت مستمر با الزام آنان به گذراندن دوره‌های روانشناسی به دلیل داشتن برخورد مناسب جهت آرام نمودن تحت نظران.

۱۴- در جرائم خاص مهلت یک هفتگی برای عدم ملاقات با وکیل مغایر اصل برائت در اتهامات بی پایه و اساس می‌باشد

۱۵- ضابطه مندی بیشتر جهت دسترسی به ادله موجود در پرونده و یا مطالعه آن و ممانعت از صدور سلیقه‌ای قرار عدم دسترسی به مراتب موجود در پرونده که با حقیقت کشف منافات دارد.

۱۶- داشتن دانش کافی، امکانات مناسب و رعایت دقیق موازین شرعی و قانونی که ضمن برطرف کردن موانع موجود ونقاط ضعف کنونی وضعیت را به ایده ال تبدیل کند.

۱۷- انجام تحقیقات میدانی و طولی، از آن جایی که جرم، اتهام، ... در هر فرهنگی متفاوت است، شناخت دقیق متهمین، پی بردن به مشکلات آنان، خود بهترین راه پی بردن به کمبود و ایجاد کیفیت در قوانین می‌باشد. منابع و مآخذ در دفتر هفته‌نامه موجود است.

استفاده از مترجم مقررهای روشن وضع نگردیده است. ۳- در جهت برقراری تدابیر حمایتی برای متهم لازم است در قوانین این اختیار به مقام قضایی داده شود که در صورتی که احتمال صدمه جانی برای متهم وجود دارد با لحاظ شرایط و با توجه به اوضاع و احوال و در مواردی به قید رضایت خود متهم امکان بازداشت وی و یا تحت نظر پلیس قرار دادن وی وجود داشته باشد.

۴- در جهت رعایت حق آزادی متهم لازم است تعداد و تنوع قرارهای تأمین افزایش یافته و دست قاضی در جهت استفاده از آنها باز باشد که این موضوع در قانون جدید آیین دادرسی کیفری محقق شده است. هم چنین لازم است در قرارهای تأمین که جنبه مالی دارند مانند قرار وثیقه تدابیری اندیشیده شود که فرد به لحاظ این که تمکن مالی او چندان قوی نیست راهی زندان نشود. یکی از مواردی که در این زمینه می‌توان پیشنهاد داد، این است که این گونه قرارها مثلاً بر اساس میزان درآمد افراد مخصوصاً کارمندان دولت باشد و یا این که پرداخت آن به صورت اقساط باشد.

۵- اگر چه در قوانین دادرسی و هم چنین قانون جدید آیین دادرسی کیفری و قانون حفظ حقوق شهروندی مصادیقی از حریم خصوصی که بیشتر با ضابطین و دستگاه قضایی ارتباط داشته مورد حمایت قرار گرفته است اما اگر این حق بر حریم خصوصی به صورت مجزا مورد حمایت قانون گذار قرار می‌گرفت و از آن در قوانین تعریف جامع و مانعی به عمل می‌آمد این امکان وجود داشت که آن را با مصادیق جدیدی که امروزه به وجود آمده مانند فضاهای سایبری شخصی تطبیق نمود.

۶- با توجه به عللی که در خصوص توسل به شکنجه ذکر شد یکی از مواردی که به از بین رفتن و عدم نیاز به استفاده از شکنجه کمک می‌کند آموزش مستمر ضابطین می‌باشد. این امر همواره مورد تأکید نهادهای رسمی و غیر رسمی مدافع حقوق بشر بوده است. در ماده یک از اعلامیه حمایت از همه افراد در مقابل شکنجه، بر آموزش پرسنل مجری قانون و مأموران عمومی مرتبط با امور مردم در رعایت مقررات مربوط به شکنجه تأکید شده است. این امر در ماده ۱۸ کنوانسیون شکنجه نیز تأکید شده است.

۷- علاوه بر موارد فوق قرار دادن شکنجه در متون جزایی و وضع مجازات برای مرتکب آن لازم است. لازم است دولت شکنجه و اشکال مختلف آن را جرم انگاری نماید. این پاسخ کیفری باید علاوه بر مباشر به شریک و حتی شروع کننده شکنجه نیز تسری یابد. حال تفاوتی نمی‌کند که این شکنجه از نوع مستقیم یا غیر مستقیم و روحی یا جسمی باشد.

۸- با توجه به وظایف و اختیاراتی که در زمینه‌های مختلف از جمله وظیفه تفهیم اتهام موقع دستگیری متهم در جرائم مشهود، تحقیقات مقدماتی و کشف جرم و آلات و ادوات جرم و امثال آن به ضابطین دادگستری داده شده است، تشکیل مجدد نهادی به نام پلیس قضایی که در آن نیروی پلیس

ابعاد حقوقی ارث پیرامون ارث همسران از یکدیگر

مرد از زن خود ارث می برد؟

اموال زوج ارث می برد مگر زمین؛ در حالی که عبارت این بخش از مقررات قانون مدنی اعلام می دارد که، زوجه از اموال زوج ارث نمی برد، مگر از اموال مذکور در ماده.

به علاوه این شیوه، با تحولات اجتماعی و تغییراتی که در نقش زن در اقتصاد جامعه و خانواده رخ داده است، به هیچ وجه تناسب ندارد. چرا که امروزه در جامعه اموالی پدید آمده که ارزش آن‌ها چندین برابر ارزش اموالی نظیر ساختمان است، مثل حقوق مربوط به مالکیت‌های فکری، که با وجود چنین ابهامی در متن این مواد، ناگزیر باید ارث بردن زوجه از این اموال را منتفی بدانیم.

مقصود از مالکیت‌های فکری یا معنوی حقوقی است که دارای ارزش اقتصادی و داد و ستد است، ولی موضوع آن‌ها شیء معین مادی نیست. بعنوان مثال حق مؤلف و حق مخترع از جمله این حقوق می باشد.

اصلاح قانونی مرتبط پس از هشتاد سال

منبع نامبرده در توضیحات خود به اصلاح قانونی مرتبط اشاره می کند و توضیح می دهد: خوشبختانه نمایندگان مجلس در تاریخ ۱۳۸۸/۱۱/۶، پس از حدود ۸۰ سال، این قانون را اصلاح کردند تا گام مثبتی در جهت احقاق حقوق زنان باشد. در ماده ۹۴۶ جدید ق. م می خوانیم: «زوج از همه اموال زوجه ارث می برد و زوجه در صورت فرزنددار بودن زوج، یک هشتم از عین اموال منقول و یک هشتم از قیمت اموال غیر منقول اعم از عرصه و اعیان ارث می برد و در صورتی که زوج هیچ فرزندی نداشته باشد، سهم زوجه یک چهارم از همه اموال به ترتیب فوق است.»

ارث در تعدد زوجات

منبع مذکور در ادامه به حقوق ارث در تعدد زوجات اشاره می کند و می آورد: «اگر زوجات متعدد باشند، ثمن آن در صورت وجود فرزند و ربع آن در صورت نبود آن، بین آن‌ها به طور مساوی تقسیم می شود؛ پس ربع یا ثمن ترکه مال آن‌ها است. و در مانع بودن فرزند از سهم بیشتر زن، بین اینکه فرزند خود آن زن باشد یا از زن دیگر؛ فرزند زن دائمی باشد یا منقطع؛ فرزند بدون واسطه باشد یا با واسطه، فرق نمی کند. و زنی که در حال مرض موت طلاق داده شده در ربع یا ثمن - با شرایط گذشته - شریک می باشد.»

نگاهی کلی به توارث در انواع عقود

در یک نگاه کلی تر می توان به توضیحات کلی و جامعی که وی کی فقه آورده است، اشاره کرد: «در توارث (ارث بردن از یکدیگر) به واسطه زوجیت، شرط است که عقد دائمی باشد؛ پس در عقد منقطع - نه از طرف شوهر و نه از طرف زوجه - در صورتی که شرط نشده باشد، بدون اشکال توارثی نیست و اگر از یک طرف یا از دو طرف شرط شده باشد در نهایت اشکال است، پس احتیاط به ترک شرط، ترک نشود؛ و اگر شرط شده باشد، مصالحه ترک نشود. و شرط است که زوجه در عقد زوج باشد اگرچه به اوتزدیک نشده باشد، بنابراین از همدیگر ارث می برند. و مطلقه رجعی مادامی که در عده است، در حکم زوجه می باشد به خلاف مطلقه بائن؛ پس اگر یکی از آن‌ها در زمان عده رجعی بمیرد دیگری از او ارث می برد، به خلاف آنکه در عده طلاق بائن بمیرد، البته اگر مرد، زن را در حال مرض ولو به طلاق بائن طلاق دهد و به همین مرض بمیرد، زن از وقت طلاق تا یک سال از او ارث می برد، به شرط آنکه طلاق به خواش زن نباشد، پس زنی که به طلاق خلعی و مباراتی طلاق داده شده ارث نمی برد. و به شرط آنکه این زن ازدواج ننماید، بنابراین اگر در حال مرض، زن را طلاق دهد و زن بعد از انقضای عده، ازدواج نماید سپس شوهر قبل از انقضای سال بمیرد، زن از او ارث نمی برد. و به شرط آنکه شوهر از مرضی که زن را در آن مرض طلاق داده خوب نشود؛ پس اگر از آن مرض خوب شود سپس مریض گردد ولو اینکه مثل همین مرض را پیدا کند، زن از او ارث نمی برد. و اگر زن قبل از تمام شدن سال در مرض شوهر بمیرد، مرد از زن ارث نمی برد، مگر اینکه در عده رجعی باشد.»

وقتی زن ورثه ای جز همسر خود ندارد

زنانی هستند که جز همسر خود ورثه ای ندارند. فوت این زنان چه حقوقی را در باب ارث برای مردی که همسرشان است ایجاد می کند؟ منبع یاد شده به این پرسش به این صورت پاسخ می دهد: «زمانی که مرد به عنوان تنها ورثه زن مشخص شود و زن پس از مرگ هیچ گونه نسبیتی نداشته باشد، مرد صاحب ارثیه زن می شود.»

ارث زن به مرد

پرسش آخری که به امقوله ارث مرد از زن در این شماره اختصاص می دهیم، این پرسش کلی است که آیا زن به مرد ارث می دهد؟ با تکیه بر منبع مذکور می توان به این پرسش پاسخ مثبت داد و به این توضیح اشاره کرد: «بله، طبق قانون اگر بین زن و مرد زوجیت دائم وجود داشته باشد در شرایط متفاوت زن به مرد ارث می دهد.»

تفاوت احکام ارث زن و شوهر

همان طور که گفته شد مقوله ارث ابعاد گوناگونی را دنبال می کند که منابع متعدد حقوقی نیز به صورت اجمالی و با مفصل به آن پرداخته اند. یکی فقه در ارتباط با این موضوع به درج مطلبی مفصل اهتمام داشته است. در مجموع احکامی که در قانون مدنی در مورد توارث زوجین بیان گردیده است، وجود چند تفاوت مشهود است که به این شرح قابل تشریح است:

میزان سهم الارث شوهر دو برابر زن است. / به حکم ماده ۹۴۹ ق. م در صورتی که شوهر تنها وارث زن باشد، تمام ترکه زن را به ارث می برد؛ ولی زنی که تنها وارث شوهر است، فقط همان یک چهارم ترکه را به ارث می برد و مابقی ترکه در حکم مال اشخاص بلاوارث خواهد بود. به حکم مواد ۹۴۶ و ۹۴۷ ق. م مصوب ۱۳۰۷، شوهر از تمام اموال زن ارث می برد، لیکن زن در میان اموال شوهر، نه تنها از عین زمین و بهای آن ارث نمی برد بلکه از عین بنای احداث شده و درختان کاشته شده بر روی زمین نیز محروم است.

به نظر برخی حقوق دانان ترتیب مقرر در این مواد، مخالف آن چیزی است که از احادیث و متون فقهی استنباط می شود. بدین توضیح که در این منابع، اصل بر این است که زوجه از تمام

حامی عدالت: ارث، واژه ای که در مباحث حقوقی با گستره بالایی رو به روست، ابعاد گوناگونی را در بر دارد. یکی از ابعاد این موضوع در ارتباط با ارثی است که مرد از همسر خود می برد.

ارثی که مرد از زن یا همسر خود می برد، در یک جمله شامل مقدار و سهمی خاص است که قانون آن را تعریف کرده است. اما ماجرا وقتی پیچیده تر می شود که به قلب این موضوع به ظاهر ساده وارد شویم و ابعاد گوناگون آن را در حوزه حقوق مورد بررسی قرار دهیم.

موضوع ارث، در منابع گوناگون مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. مستر وکیل یکی از این منابع است. در این منبع در پاسخ به این پرسش مطرح شده که مرد در چه شرایطی از زن ارث می برد؟ آورده شده است:

«این یکی از سوالاتی است که معمولا در اکثر پرونده های خانوادگی وجود دارد، قانون برای این سوال جواب دارد به این صورت که مرد در زمان عقد دائم با زن خود پس از مرگ همسرش از وی ارث دریافت می کند.»

این منبع می افزاید: طبق قانون زن و مرد با توجه به شرایط از هم ارث می برند اما این سهم الارث به میزان مساوی نیست، لذا وارثان آن هم به صورت یکسان سهمی دریافت نمی کنند. این سهم الارث هر کدام از مرد و زن طبق قانون تفاوت دارد. کلیه حالات ارث بری مرد از زن به صورت زیر ذکر می شود:

حالت اول: در این حالت زمانی که زن و مرد دارای فرزند نباشند، پس از مرگ زن نصف ترکه وی به شوهرش می رسد که این سهم زمانی به وی تعلق می گیرد که زوجیتی بین آن‌ها باشد.

در برخی موارد زن به جز شوهر خود نسبت دیگری ندارد به همین دلیل نصف باقی ماترک وی براساس قانون به شوهرش تعلق خواهد گرفت.»

وقتی فرزند مختص زندگی مشترک مرد از زن نباشد

در صورتی که فرزند یا فرزندان در میان باشند، که مختص به زن در ازدواج یا ازدواج های پیشین باشد، موضوع ارثی که مرد از زن می برد، تفاوت پیدا می کند و در این صورت مواردی را باید مد نظر قرار داد که منبع نامبرده به این موضوع اشاره کرده است. در این نوشته آمده است:

حالت دوم: در این حالت زمانی که زن دارای فرزند باشد یک چهارم از اموال وی به فرزندان و یک چهارم آن به شوهر تعلق می گیرد بعبارتی در این مورد سهم بیشتر مختص فرزندان اوست.

استثنا در امر ارث همسران

استثناء در ارتباط با ارث: این نکته به این شکل آورده شده است: در ارتباط با ارث استثنا قانونی: قانون برای ارث بردن مرد و زن از هم این استثنا را هم در نظر گرفته است، بدون وجود رابطه نکاح هر دو از هم سهم دریافت می کنند.

این مورد برای زمانی است که مرد در حالت بیماری باشد و برای مدت زمان یکسال زن خود را طلاق دهد اگر مرد به دلیل همان بیماری فوت کند زن از وی ارث دریافت می کند.

ارث بردن مرد در عقد موقت

این نکته که مرد در عقد موقت نیز امکان بردن ارث از همسر خود را دارد یا خیر مورد دیگری است که در این مطلب به آن اشاره شده و با این توضیح آمده است که: «طبق قانون ازدواج های دائمی که بین زن و مرد وجود دارد سند است و قانون با تکیه بر آن در زمان فوت هر کدام به شخص دیگری ارث می برد.»

وقتی فرزند مشترک و مختص به ازدواج زن و شوهر باشد

در این خصوص نیز طبق منبع یاد شده می توان به این نکته اشاره داشت که: «سهم الارث مرد از زن با فرزند، اگر مرد و زن فرزند مشترک داشته باشند در زمان فوت زن، سهم الارث مرد از ارث باقی مانده زن، یک چهارم است.»

ارث مرد از زن، وقتی فرزندی ندارد

«زمانی که مرد و زن فرزند مشترکی نداشته باشند در زمان فوت زن به مرد یک دوم ارثیه زن تعلق می گیرد»، این جمله پاسخی است که منبع نامبرده در مطلب مورد نظر خود به آن اشاره داشته است.

جایگاه دادگاه صلح در سیستم قضائی کشور

اجرای صحیح قانون، عدالت ترمیمی را محقق خواهد کرد اما اگر صلح هم واقع نشود، دادگاه مبادرت به صدور رأی می‌کند.

■ استخدام و تامین مخارج کارکنان

ماده ۵ قانون جدید شوراهای حل اختلاف نیز به موضوع جذب نیروی انسانی و تعیین تکلیف کارکنان شوراهای اشاره دارد و براساس آن، قوه قضاییه می‌تواند برای اجرای این قانون حداکثر ۱۰ هزار نفر نیروی انسانی لازم را ظرف مدت پنج سال از میان اشخاص واجد شرایط از طریق آزمون عمومی و تخصصی به صورت پیمانی یا قرارداد کار معین بکارگیری کند. کارکنان تمام وقت شوراهای حل اختلاف اعم از اعضا یا سایر افرادی که تا تاریخ ۲۹ اسفند سال ۱۴۰۱ در شوراهای حل اختلاف مشغول بوده‌اند، در اولویت استخدام قرار دارند.

اولویت‌های استخدام بر اساس معیارهای توانمندی، سابقه همکاری، مدرک تحصیلی و حسن رفتار مطابق با آیین‌نامه‌های است که از سوی ریاست قوه قضاییه ابلاغ خواهد شد و مطابق نص صریح این قانون، کارکنان تمام وقت شوراهای حل اختلاف در اولویت این استخدام قرار دارند.

اگرچه در رابطه با بودجه و نحوه تامین پرداخت حقوق استخدامی‌ها شورای نگهبان نیز در زمینه تامین مالی جذب و استخدام این نیروها قانع نمی‌شد و همین موضوع موجب شد تا لایحه چند مرتبه رفت و برگشت داشته باشد اما با توجه به ماده ۴۶ قانون جدید که هزینه‌های دادرسی و اجرای قانون مخصوصا دادگاه‌های صلح برای استخدام این افراد در نظر گرفته شد، مشکل برطرف شده است.

■ موضوعی موثر در قضا

همان‌طور که از موارد یاد شده پیداست، دادگاه صلح از اهمیت بالایی برخوردار است، چرا که می‌تواند بر سیستم دادرسی کشور تاثیر مثبت بگذارد و نه تنها بر این روند، که بر زندگی مردم نیز تاثیر مثبت خواهد گذاشت. به نظر می‌رسد کاهش اطلاع دادرسی و جلوگیری از به وجود آمدن حجم بالای پرونده‌ها در محاکم و مراکز قضایی و بسیاری از موارد دیگر، از مزایای این طرح به شمار می‌رود.

اهمیت موضوع، هفته‌نامه را بر آن داشته است که در شماره‌های آتی نیز به این مقوله بپردازد. از این رو حامی عدالت در شماره‌های آینده به بررسی ابعاد دیگری از موضوع دادگاه صلح خواهد پرداخت.

■ برگزاری دادگاه‌های صلح در ساعات غیر اداری

نکته مورد تامل زمان رسیدگی به پرونده‌های موجود در دادگاه صلح است. خیرگزاری نامبرده در این خصوص می‌گوید: «مطابق قانون جدید، دادگاه‌های صلح در ساعات غیر اداری و روزهای تعطیل نیز می‌توانند به پرونده‌ها رسیدگی کنند و این اقدام باعث تسریع در رسیدگی‌ها می‌شود.»

■ رسیدگی یک مرحله‌ای در دادگاه‌های صلح

از سوی دیگر با توجه به اینکه یکی از علل تاخیر در رسیدگی‌ها، دو مرحله‌ای بودن صدور رأی قضایی است اما براساس قانون جدید، رسیدگی در دادگاه‌های صلح یک مرحله‌ای است و بسیاری از رأی صادره قطعی هستند که البته استثنائاتی مطابق با تبصره ۶ ماده ۱۱ قانون شورای حل اختلاف وجود دارد.

این جمله نکته مهمی است که جمهوری اسلامی به آن اشاره کرده است. در ادامه این بخش به این صورت تشریح شده است: «بنا بر تغییر در قانون، قطعیت رأی مربوط به دعوی خرد موجب تسریع در تعیین تکلیف و اجرای حکم می‌شود و تصمیم‌گیری نهایی زودتر اتفاق می‌افتد همچنین گستردگی صلاحیت‌های دادگاه‌های صلح موجب می‌شود تا حجم گسترده‌ای از پرونده‌های قضایی به این دادگاه‌ها ارجاع شود و چون فرایند رسیدگی در این دادگاه‌ها تسهیل شده است؛ بنابراین رسیدگی‌ها را تسریع می‌کند البته آنچه باعث افزایش رضایتمندی مردم خواهد شد، نحوه اجرای قانون است.»

رویکرد دادگاه‌های صلح با استقرار اعضای شوراهای حل اختلاف، گسترش صلح است البته صلح هم باید منصفانه و عادلانه باشد و نباید به ظلم برسد و نحوه فعالیت دادگاه‌های صلح در صورت

حامی عدالت: دادگاه صلح چیست؟ این دادگاه چه تاثیری در حجم دادرسی و کاهش پرونده‌های قضایی دارد؟ تا کنون حامی عدالت به مطالب دیگری پیرامون ابعاد گوناگون موضوع پرداخته است. بررسی این دادگاه‌ها با رویکرد کدخدانمشی، و توجه به آن از زاویه جامعه‌شناسی یکی از آن ابعاد مطروحه بوده است. در این شماره تلاش بر این است که به بررسی اجمالی دادگاه صلح و معرفی بیشتر آن بپردازیم. با هم این مطلب گردآوری شده را مرور می‌کنیم.

■ دادگاه صلح از نگاه مطبوعات

رسانه‌های گوناگونی با پرداختن به این موضوع جزئیات آن را مورد بررسی قرار داده‌اند.

معاونت حقوقی ریاست جمهوری معاونت تحقیقات، آموزش و حقوق شهروندی در این باره در ۵شنبه، ۲۵ آبان ۱۴۰۲ تحت عنوان مطلبی با عنوان آرای قابل تجدیدنظر در دادگاه صلح توضیحی بر این موضوع دارد. در این متن آمده است: مطابق قانون جدید شوراهای حل اختلاف؛ دعاوی مالی تا نصاب یک میلیارد ریال (صد میلیون تومان) در صلاحیت دادگاه صلح است.

در صورتی که خواسته دعوی طرح شده در دادگاه صلح بیشتر از پنجاه میلیون تومان باشد قابلیت تجدیدنظرخواهی در دادگاه تجدیدنظر استان را دارد و اگر خواسته تا مبلغ پنجاه میلیون تومان باشد آرای دادگاه صلح، قطعی است و قابلیت تجدیدنظرخواهی ندارد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی در یکی از مطالب خود با موضوع دادگاه صلح به جزئیات قانون جدید شوراهای حل اختلاف می‌پردازد و مطرح می‌کند: «دادگاه صلح» به چه پرونده‌هایی رسیدگی می‌کند؟

در بخشی از این مطلب آمده است: «همچنین مطابق با تبصره یک ماده ۱۱ این قانون، آنچه که در صلاحیت دادگاه‌های صلح از لحاظ کیفی تعیین شده است بدون نیاز به صدور کیفرخواست رسیدگی می‌شود؛ در نتیجه اجرای این قانون، فرایند دادرسی آسان‌تر، کوتاه‌تر و با هزینه کمتر انجام خواهد شد.»

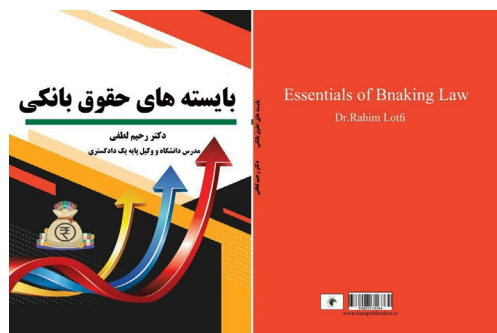
دادگاه‌های صلح مانند دادگاه‌های دادگستری با حضور رئیس دادگاه و یک دادرسی‌علی‌البدل رسمیت می‌یابد اما نکته‌ای که وجود دارد این است که در کنار این دادگاه‌ها برخی اعضای شوراهای حل اختلاف مستقر می‌شوند و برای میانجی‌گری، صلح و سازش تلاش می‌کنند.»

چند سطری از «بایسته‌های حقوق بانکی»

باید به درخواست طرف دعوا سند را ابراز کند و هرگاه با وجود اعتراف به وجود سند نزد خود، از ابراز آن خودداری کند، دادگاه می‌تواند این امر را به عنوان قرینه‌ای برای اثبات ادعا یا دفاع طرف مقابل محسوب دارد (ماده ۲۰۹ ق.آ.د.م).

خواهان می‌تواند به دفتر تجاری بانک خوانده استناد کند. در این صورت دفتر مذکور باید در دادگاه ابراز شده یا در صورت صلاحدید دادگاه، موارد مورد استناد در محل وقوع دفتر خارج‌نویس شود (مواد ۲۱۰ و ۲۱۱ ق.آ.د.م). با توجه به اطلاق ماده ۲۱۰ قانون مذکور، ابراز دفتر تجاری ممکن است از سوی طرفی درخواست شود که تاجر نیست. در صورت قید دین یا تأیید هرگونه پرداخت در هر یک از دفاتر تجاری بانک، این امر به منزله اقرار کتبی بانک محسوب می‌شود (ماده ۱۲۸۱ ق.م). دفتر تجاری، در مقابل غیر تاجر به نفع بانک سندیت ندارد و تنها به عنوان اماره‌ای برای اثبات دعوا یا دفاع پذیرفته می‌شود (ماده ۱۲۸۹ ق.م). البته کسبه جز تاجر محسوب می‌شوند و دفتر تجاری در مقابل آن‌ها قابل استناد است [۱]. استناد به آن دسته از دفاتر و اسنادی که از مصادیق دفاتر تجاری مذکور در ماده ۶ ق.ت یا مقررات خاص بانکی نیستند، مشمول قواعد مربوط به اسناد عادی است.

با توجه به مواد ۶ و ۱۲ قانون تجارت الکترونیکی و با لحاظ این امر که امروزه بسیاری از اسناد و صورت وضعیت‌های بانکی قالب الکترونیکی دارند، ابراز آن‌ها بر اساس ق.آ.د.م انجام خواهد شد و هر شخصی می‌تواند برای اثبات ادعا یا دفاع از خود به این اسناد و سوابق استناد کند...»

حامی عدالت: کتاب بایسته‌های حقوق بانکی، امسال، چاپ نخست خود را پشت سر گذاشته است. این اثر حقوق بیست و پنجمین اثر رحیم لطفی محسوب می‌شود. این مولف، وکیل پایه یک دادگستری و مدرس دانشگاه است و در زمینه داور و تدریس آن فعالیت چشمگیری از خود نشان داده. با هم بخشی از کتاب بایسته‌های حقوق بانکی که به همت انتشارت تی‌آر به چاپ و انتشار رسیده است را می‌خوانیم.

بایسته‌های حقوق بانکی مولف: دکتر رحیم لطفی

صفحات ۲۳۵ - ۲۳۷:

«مطالبات و دعاوی اشخاص علیه بانک‌ها / دعاوی اشخاص علیه بانک‌ها را می‌توان در حالت‌های مختلفی بررسی کرد. در حالت اول، شخص خواهان یا شاکی از کارکنان بانک است و نسبت به حقوق شغلی و استخدامی خود علیه بانک به عنوان نهاد استخدام کننده (کارفرما) طرح دعوا می‌کند. در حالت دوم، شخص خواهان یا شاکی نسبت به تصمیمات و اقدامات بانک‌ها که قالب قراردادی ندارد و به نحوی در حقوق و تعهدات وی مؤثر است، اعتراض می‌کند. جزئیات این دو حالت و مراجع صالح در مورد آن‌ها در مباحث سوم و چهارم همین فصل بررسی می‌شود. در حالت سوم که موضوع این مبحث است، مطالبات و دعاوی اشخاص علیه بانک‌ها از قراردادی که میان شخص و بانک وجود دارد، ناشی می‌شود یا عنوان دیگری غیر از دعوی شغلی و اعتراض به تصمیمات و اقدامات اداری دارد.»

حضرت علی (ع):

مردم! از خدایی بترسید که اگر گفتید، می شنود
و اگر در دل نهفتید، می داند.

صاحب امتیاز،
مرکز و کلا کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده
مدیر مسئول، حسن عبدلیان پور
زیر نظر شورای سیاست گذاری
رئیس شورای سیاست گذاری و سردبیر، منصور مظفری
آدرس: تهران - پلوار نلسون ماندلا،
کوچه گلنم پلاک ۵۴، تلفن: ۵۵۱۱۱-۲۳۰۲۱-۰۲۱
امور آگهی‌ها و ارتباط با هفته نامه،
۰۹۰۲۳۰۵۵۱۲۳
توزیع: موسسه نشر گستر امروز ۶۶۲۸۳۲۴۴
چاپ: صمیم تلفن: ۴۴۵۸۲۸۱۴
hamiedalat99@gmail.com

حضور مرکز و کلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده در چایخانه حرم

آمدن‌ای شاه، پناهم بده

اعضای مرکز و کلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه تنها در این‌ام شش روزه که رد ایام سوگواری فاطمیه برگزار شد، خلاصه نمی‌شود. رئیس این مرکز این پذیرایی را سه نوبت در سال معرفی می‌کند.

دکتر حسن عبدلیان پور در ارتباط با پذیرایی از زائران حرم امام رضا (ع) ادامه می‌دهد: «سه زمان از سال به مدت یک هفته، حال یک روز کمتر و یا یک روز بیشتر به ما این اجازه داده می‌شود، در واقع آقا این اجازه را به ما می‌دهد که بتوانیم از افرادی که با هزار امید و در واقع با کوهی از مشکلات و امید به این حرم مشرف می‌شوند خدمت کنیم.»

حضور استادان دانشگاه و اعضای بالاتر تبه در چایخانه

حضور بسیاری از وکلا و اعضای سرشناس در جمع پذیرایی کنندگان از زائران و حاضران در چایخانه‌ی صحن غدیر، این احساس را در بیننده ایجاد می‌کند، که شاید تنها عشق به آقا امام رضا و دل‌بستگی به ایشان است که می‌تواند استکان را در دست پذیرایی کنندگان قرار دهد که بشویند و پذیرایی کنند و همه در یک کلام خدمت به میهمانان آقا کنند. خدمتی که شاید تنها برخی لیاقت داشتندش را داشته باشند.

عبدلیان پور در سخنان خود در ارتباط با حضور صد و هشتاد نفر از اعضای مرکز و کلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه در چایخانه حرم امام هشتم و پذیرایی از زائران به دست اعضا و وکلا و مسئولین با سمت بالا، این را نیز اضافه می‌کند: «این توفیق پذیرایی شامل حال مرکز و کلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه شده است. عزیزان بیایند و تجربه کنند از نزدیک که یک وکیل، یک کارشناس با یک شور و صف ناشدنی و با حرارت و اشتیاقی خاص و همینطور با امید، چون هر شخصی شرایطی را در دل و برای خود پیش‌بینی و تجربه کرده، می‌آیند و در خدمت مردم هستند.»

رئیس این مرکز ادامه می‌دهد: «وکلائی هستند که استاد دانشگاه هستند و در این چایخانه ظرف می‌شویند و استکان می‌شویند. وکلائی هستند که پست‌شان آن قدر بالاست که در طول روز چندین نفر در مجموعه آنان، ایشان را کمک و پذیرایی و مساعدت می‌کنند، ولی در چایخانه حرم، در کمال تواضع در خدمت مردم است، کف زمین را می‌شوید، تی می‌کشد و ظرف می‌شوید و... این نیست جز محبتی که در دل ما مردم نسبت به آقا و بزرگمان وجود دارد.»

مجموعه چنین اقدامی را بری همگان آرزومند است و تاکید می‌کند: «امیدوارم که خداوند این توفیق را به همه عزیزان بدهد و شامل خاص آقا علی بن موسی الرضا (ع) قرار بگیرند.»

عبدلیان پور به پیشینه این اقدام مرکز و کلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه اشاره می‌کند و ادامه می‌دهد: «برنامه چایخانه شاید از ده سال پیش شروع شد. در ابتدا خارج از حرم و در اطراف حرم در ایامی خاص، فضا و شرایطی به ما اختصاص داده می‌شد و حتی آب و گاز و برقی هم در اختیار قرار داده می‌شد تا بتوانیم از زائران حضرت آقا پذیرایی کنیم، کم‌کم عنایات خاص آقا شامل حال مجموعه مرکز و کلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه شد و چایخانه در اختیار این مرکز قرار گرفت.»

از چایخانه غدیر تا چایخانه کوثر

رئیس مرکز و کلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه از پیشینه پذیرایی این مرکز از زائران امام هشتم می‌گوید و توضیح می‌دهد: «در ابتدا چایخانه صحن غدیر را برای چند روز در اختیار مرکز قرار دادند تا بتوانیم از زائران پذیرایی کنیم.»

وی یادآور می‌شود: «هر چه از آقا بخواهید قطع به یقین خواهد داد، ما هم از آقا خواستیم که لطفش شامل حال ما شود که بتوانیم در شرایط بهتری از مهمانان عزیز آقا که به حرم مطهر شرفیاب می‌شوند رسیدگی و پذیرایی کنیم و خدمتگزار باشیم و نوکری کنیم، لذا حدوداً شش سال است که چایخانه صحن کوثر که مابین صحن کوثر و صحن انقلاب است را در اختیار ما قرار می‌دهند.»

سه نوبت در سال پذیرایی از زائران

پذیرایی از زائران امام هشتم شیعیان به دست مسئولان و

حامی عدالت: چای هم صفایش جور دیگری است وقتی در حرم تو باشد. این صفا آن قدر خواستنی‌ست که هر مقام و مسئولی هم حاضر است برای پذیرایی زائران با چای چای‌خانه حرم، پیش‌بند ببندد و کلاه بر سر بگذارد. خدمتگزاری در بارگاه تو، این بار دست مسئولان و وکلای «مرکز و کلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده» قوه قضائیه را بر سینه نهاد تا بر میهمانان حرمت تعظیم کنند و پذیرایی قدمشان باشند، با استکانی از چای، در چایخانه حرمت‌ای علی بن موسی الرضا.

گزارشی پیرامون این پذیرایی که شش روز به طول انجامیده است، مطلبی است که پیش روی قرار دارد. این شما مخاطب محترم هفته‌نامه و این گزارشی از پذیرایی زائران حرم امام رضا در مشهد مقدس، به دست مرکز و کلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه، به ریاست دکتر حسن عبدلیان پور. جرعه‌ای چای با حال و هوای حرم امام رضا در خواندن این گزارش همراهتان باد.

حضور رئیس مرکز و کلا در چایخانه

ایامی که بر سوگ بی‌بی دو عالم گذشت، صد و هشتاد نفر از وکلا و مسئولان «مرکز و کلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده» قوه قضائیه به پای‌بوسی امام هشتم شیعیان شتافتند تا با پذیرایی از زائران، با چای چایخانه حرم، به بارگاه آن حضرت ادای احترام کنند.

دکتر حسن عبدلیان پور رئیس مرکز و کلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه نیز در این پذیرایی شش روز به همراه این صد و هشتاد عضو مرکز بود.

عبدلیان پور در وصف این اقدام مرکز و توصیف معنویت این اقدام، آن را توصیف ناشدنی می‌داند و می‌گوید: «وصف‌ناشدنی است برای بار اول در فضایی قرار می‌گیرید که در پنجاه سال عمر تجربه نکردم و دعای بزرگی که امشب می‌توانم برای همگان داشته باشم این است که امیدوارم یک زمانی این فرصت برای‌شان فراهم شود که در اینچنین شرایطی قرار بگیرند چون تجربه بسیار زیبایی است.»

پذیرایی از زائران، از ده سال پیش

پذیرایی از زائران امام هشتم، در مشهد مقدس، شاید آرزوی بسیاری از مردم و عاشقان آقا باشد. این فرصتی است که این‌بار نصیب مرکز و کلا و کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده قوه قضائیه شده است. رئیس این

